

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLÍTICA

Preu : 20 cèntims • Pelai, 62. Telèfon 15300. - Subscripció : 2'50 pessetes trimestre

La pesseta està malalta

CANVI DE METGE DE CAPÇALERA

Davant la baixa persistent de la pesseta, el ministre de Finances senyor Argüelles s'ha cregut obligat en consciència a presentar la dimissió del càrrec. Cal aplaudir el senyor Argüelles i la rapidesa de decisió que el caracteritza. «El ministre senyor Argüelles només ha empitjorat el mal de la pesseta en cinc o sis punts, cinc o sis graus més de febre sobre els 40 graus on la va deixar el ministre de la dictadura senyor Calvo Sotelo. Però si el senyor Argüelles ens costa cinc o sis pessetes per lliura esterlina, la gestió del senyor Calvo Sotelo ens en costa una dotzena.

La substitució del senyor Wais pel senyor Argüelles pot ésser interpretada de dues maneres per l'espectador : es pot sospitar que el general Berenguer s'ha decidit per la solució més còmoda, però també és lícit de creure que el ministeri és molt ric en capacitats. Qualsevol dia podem veure el senyor Matos ministre de Marina! Ben mirat, potser no hi havia necessitat de sacrificar el senyor Argüelles. Aquest senyor podia passar a Economia i el senyor Wais a Finances.

Volem creure que ningú no gosarà dir que aquest comentari és anti-patriòtic. Si aquesta sospita passés pel magí d'algun dels nostres lectors, li serviríem una ració d'imponderables, aquest suposat factor de la baixa de la pesseta en el qual semblen creure el general Berenguer i molts diaris. I diríem a l'home de fe conífada que, de la mateixa manera que es creu en el factor imponderable, sembla que es cregui també que la solució ha de venir d'uns imponderables. Si el Govern n'està convençut, quan fracassi el senyor Wais—cosa que no desitgem—pot cridar el senyor Torno o el senyor Marzo. I quan hagi passat aquest temporal d'imponderables, la crisi estarà resolta.

Donar excessiva importància als imponderables equival a tancar els ulls davant del problema, i, com hem dit, confiar en una solució igualment fatalista que no té res a veure amb una especulació de la intel·ligència. El truc dels imponderables no és d'invenció nostra, però sembla que la nostra imaginació supersticiosa es complagui excessivament en l'ús d'aquest mot. Poincaré, l'home que va resoldre la crisi del franc, segurament devia creure més en els factors reals que en els imponderables.

Posats a creure en supersticions, hem imaginat que la pesseta és víctima d'una ofensiva estrangera. Hi ha diaris que semblen creure en un pacte internacional d'enemics d'Espanya que es proposen arruïnar-nos. Aquesta fal·làcia és de la mateixa categoria que la dels imponderables. És una explicació molt còmoda per a la nostra peresa mental. El cas és, com en la dèria dels imponderables, suposar que hi ha un agent exterior, desconegut i misteriós contra el qual és impossible de combatre. És la mania persecutòria, característica de tots els organismes febles.

Més fàcil seria no acudir a explicacions d'imaginació i cercar les causes reals de la depreciació de la pesseta. I la principal causa de la desvalorització de la nostra divisa som nosaltres mateixos, i consisteix en el fet que en el nostre tràfic comercial de moneda estrangera hi ha molts compradors i pocs venedors. Adquireixen moneda estrangera els que necessiten pagar mercaderies importades de fora i els que no tenen confiança en la pesseta. Aquest desnivell entre la nostra demanda i la nostra oferta de moneda estrangera produeix la baixa i proporciona a les banques estrangeres les armes contra la nostra divisa. Per altra part demostrem als estrangers que no tenim cap fe en la nostra moneda. Conservem amb gelosia les monedes estrangeres, i quan exportem preferim cobrar en moneda estrangera. És, doncs, natural que els estrangers procurin, com nosaltres, desfer-se de les pessetes.

L'emprèstit del pobre senyor Calvo Sotelo, que es pensava, i potser encara es pensa, ésser un gran financier, ens va obligar, per tenir l'or que demanava, a adquirir contra pessetes molta moneda estrangera. El resultat d'aquesta pensada del senyor Calvo Sotelo fou que la lliura arribés a 42.

Ara les dificultats estan a arreglar l'obra de la Dictadura.

En un article aparegut a MIRADOR fa unes setmanes, parlant de la crisi monetària, diem :

«La segona afirmació és que el nostre país hauria de tenir una quantitat disponible de divises estrangeres que li permetés atendre totes les necessitats normals del nostre mercat comprador, entre elles el pagament dels deutes amb l'estranger. Per allò que el diner fa diner, és possible que si es disposa amb prou abundància d'aquestes divises, els que en tinguin se'n desfacin per por de perdre la prima que avui guanyin. Però per si aquest fet no es produís, caldria estudiar que la moneda estrangera disponible no es pogués fondre en quatre dies per voler tornar a fer el valent.

»Totthom, fins els que parlen d'una estabilització immediata, pensen en la necessitat de tenir aquesta moneda estrangera a la nostra disposició; però els parers tornen a dividir-se sobre la manera de poder-la reunir. Es vol mobilitzar l'or del Banc d'Espanya per a convertir-ne una part en divises, o fer un emprèstit a l'exterior o demanar crèdits a llarg terme a la banca estrangera. Tot és prou perillós, però com que sembla que no hi ha altre remei, algú ha pensat, amb molt d'encert, aprofitar alguna de les ximpleries que va fer la dictadura en monopolis i altres excessos per

mirar si ens en podríem desfer per a tenir or sense necessitat de contraure nous deutes. A Alemanya s'ha fet i a França s'ha intentat. Com que afortunadament el nostre problema no és de milers de milions, potser fóra aquesta la millor solució de totes.»

Aquest comentari torna a tenir actualitat.

El senyor Argüelles

Hi ha encara les causes polítiques. Aquestes causes són les que més poden impressionar els nacionals i estrangers. Es cert que el govern ha castigat severament els capitols de despeses del pressupost, però no és tan tort que nacionals i estrangers creguin que tenim una situació normal. El general Berenguer diu que el seu ministeri no és inestable, però el fet és que l'estabilitat no és una virtut congènita del gabinet, perquè no depèn d'ell. I encara que el govern fos estable, aquest mateix govern ha demostrat que el règim està esclerosat. La tímida defensa que s'ha pretès fer dels homes de la dictadura cobrint-los de tota mena de responsabilitats fa pensar que el règim és massa vell per reaccionar i donar-ne al país un altre de llibertat que no sigui una ficció. Aquesta actitud davant la història de la dictadura ha fet suposar que per salvar les institucions es podia tornar a un altre període de vergonya. I no hi ha cap moneda al món que resisteixi tants llargs períodes de clandestinitat administrativa i que, davant d'aquesta inseguretat, no tingui por de recaure. Una altra gestió presidida per mentalitats com les dels senyors Primo de Rivera i Calvo Sotelo consumiria l'altra meitat de la nostra fortuna. Les monedes no volen ésser governades amb veus de comandament.

De Dijous — a Dijous

A l'últim t'afjer dels mossos de l'Esquadra, tal com demanava la Diputació de Barcelona, ha quedat resolt.

Entre els elements liberals del catalanisme, semblava haver-hi un corrent d'opinió favorable a la total desaparició d'aquest cos, talment que l'article de MIRADOR parlant-ne ens valgué alguns comentaris adversos i fins una carta, en igual sentit però molt afectuosa, d'un catalanista eminent.

Malgrat tot, creiem que la solució que s'ha donat a l'afjer és la més encertada pel moment.

Diguin el que vulguin els eterns descontentes, per suprimir el cos de mossos només hi ha una raó : que havent-hi altres forces encarregades de la vigilància rural, la Diputació podia establir el milió llarg anual que li costen els mossos. Totes les altres raons manquen de fonament. Una policia rural, gran o petita, és imprescindible, i sigui quin sigui la història del cos de mossos de l'Esquadra, sempre serà preferible una policia rural catalana que una d'importada.

L'únic motiu, doncs, que podia fer pensar en la supressió, és l'economia que representaria per a la Diputació. Però això ja cal estudiar-ho amb més deteniment. Si l'estat actual de Catalunya hagués d'ésser etern, no dubtariem gens a dir que val la pena de fer aquesta economia. Però en un moment de transició com el d'ara, no cal molta pressa a fer-la.

Si és cosa convinguda que cal donar a Catalunya un Estatut més o menys autònom—diem en aquell article—, el Govern també es convencerà que un home del Llusanes o del Vallès ens farà millor la feina de policia rural que un home de Màlaga o de Guadalajara.

Es a dir, que si Catalunya ha de tenir un Estatut autònom no serà de més que en el possible siguin els catalans qui, introduint-se en totes les manifestacions del poder, portin la direcció de la policia a Catalunya. I l'actual estatut dels mossos de l'Esquadra, encara que tènue, tendeix a això.

Quan Gómez de la Serna va estar a Barcelona, deia en una penya : «El problema catalán lo han creado los oficiales de correos. Va un hombre allí y les habla de correos. El oficial, detrás de la ventanilla, se empuña en no entenderle. Y ya está, ya ha surgido el problema catalán».

El que Gómez de la Serna deia humorísticament dels oficials de correus, perquè llavors venia a tomb, es podria dir de tots els funcionaris de l'Estat. I la policia, rural o ciutadana, no la formen en definitiva sinó funcionaris de l'Estat.

No negarà ningú que hi ha molta gent que els sembla que si parlen en català a un guàrdia civil, aquest els ha d'agafar de seguida. Es infundat si voleu, però aquest és el sentiment de molta gent.

I no és anar cap a la solució del problema de Catalunya preparar-se per a temps millors?

Seria innegablement una mida d'economia la total supressió del cos de mossos de l'Esquadra, però el temps dirà si s'ha de portar a cap aquesta economia, o si caldrà augmentar la partida corresponent del pressupost.

Perspicàcia

El senyor Wais, que acaba de passar del ministeri d'Economia al de Finances, va dir fa pocs dies, i fins els diaris ho han portat, que ell no s'havia adonat de la puja del cost de la vida i que no sabia si aquesta puja era causa o efecte de la desvalorització de la pesseta.

Segurament que hi ha molts ciutadans que, si fossin ministres, tampoc s'haurien adonat de la puja del cost de la vida. Però ell potser ho deia per dissimular.

Aquells descuïts genials

Una vegada l'actual comte de Güell viatjava per mar. Naturalment, en un dels seus vapors de la Transatlàntica.

Al cap de dos dies de viatjar es va adonar que només portava sis pessetes. Naturalment, l'hereu de la Transatlàntica ho va trobar tot pagat a bord.

Una altra vegada el senyor comte de Güell va sortir a donar un volt matinal per Barcelona a cavall.

A l'hora de dinar, va arribar a casa en automòbil. Un dels seus criats es va permetre fer observar respectuosament al senyor comte que havia sortit a cavall.

El senyor comte no recordava on havia deixat el corser.

Al cap de vuit o deu dies es va presentar a casa el senyor comte de Güell un domèstic d'una altra casa dient de part del seu amo que aquell cavall era molt bonic, però que fessin el favor de dir-li si l'havien d'anar mantenint o què havien de fer-ne.

La cultura del Sr. Pich

A la reunió de la Comissió Municipal Permanent de la setmana passada, es debaté el projecte d'instal·lació de l'Institut d'Estudis Catalans i de la Biblioteca de Catalunya en l'edifici ocupat fins fa poc per l'Hospital de la Santa Creu.

El senyor Pich i Pon votà en contra. Raons? No les planyé pas. Una d'elles, la més important, la còpia de la ressenya de la sessió, publicada en el seu mateix diari : «Lo mejor que podía hacer el Ayuntamiento es instalar en el Hospital instituciones de cultura».

Ara si que t'hem fet comar. El senyor Pich i Pon es deu pensar que només les escoles primàries són institucions de cultura.

La biblioteca del Sr. Pich

Quan l'Exposició del Moble, MIRADOR encara no es publicava, i, naturalment, no poguérem recollir sinó en la memòria una dita anònima que ara ve a tomb.

En una de les instal·lacions d'aquella Exposició, figurava un saló del segle XVII, la biblioteca del qual no era corpòria, sinó simplement pintada com un teló d'escenògraf.

Algun humorista la batejà : «la biblioteca d'En Pich», i aquesta frase féu fortuna, uns visitants la deien als altres i adhuc algun cicerone de l'Exposició del Moble la servia als seus acompanyants.

Criteri artístic

Com que en aquella mateixa sessió municipal el senyor Massot negà el gust del senyor Pich i Pon en matèria arquitectònica, ja que l'edifici de la Cambra de la Propietat Urbana, de la qual és president el senyor Pich i Pon, és el més carrinçol que una entitat hagi construït de molts anys ençà, el senyor Pich replicà allò tan tronat (també ho copiè del seu diari) que «sobre gustos no hay nada escrito y los hay que merecen palcos».

El senyor Pich no es deu haver adonat mai que la darrera afirmació de la frase que ell recità lluint tanta erudició com oportunitat, es contradiu amb la primera, i que, realment, el gust per l'edifici de la Cambra de la Propietat Urbana mereix sancions més severes que una pallissa.

Li cal un diccionari

Una vegada, en un examen de Física, un estudiant va parlar d'una «planxa de metall hermèticament calent». El doctor Alcobé tardà una estona a refer-se de la impressió.

Els adjectius d'En Pla sovint són posats tan pengim-penjam com el d'aquell estudiant. Ja fa temps, es va empecar allò de «l'odi cerval», que gairebé és una paradoxa. Ara acaba de fer una combinació igualment feliç; en un article recent parlava de «dràstica fumigació». Qualsevol aprenent d'apotecari (a Palafrugell bé hi ha farmàcies) li podrà explicar què són dràstics i de què serveixen.

Per la cultura

El nostre company Aymami i Baudina va donar una conferència al Sant Cugat Esport F. C., primera de tot un cicle organitzat per aquesta entitat.

Hom remarcà dues particularitats : la presència de públic femení a la sala i també la d'una quantitat important de gossos que, per llur actitud, semblaven molt atents.

Però l'orador no féu cap al·lusió a aquesta segona particularitat ; la primera, en canvi, li féu dir algunes paraules de remerciament a l'element femení que honorava amb la seva presència, etc., etc., acabades les quals es sentí una veu del públic :

—Ansia!

Sembla que la conferència del nostre amic era de caràcter cultural.

MIRADOR INDISCRET

Pere Mialet no diu missa, però a Santa Maria venen ciris

Ja és popular que l'escriptor Pere Mialet no solament presenta contes i capítols de novel·la, sinó que ven tota mena de queviures en el seu colnado que enfronta amb Santa Maria del Mar.

Una de les seves preocupacions és—naturalment—que l'espai que ocupa l'església, habitat solament pel Rector i la majojordona, si l'església no hi fos i en el seu lloc hom bastís un gratacels, donaria un parròquia molt nombrosa. Es tracta, però, d'un impossible, i Pere Mialet es resigna davant dels fets consumats.

Pere Mialet ven també ciris. L'altre dia una bona dona compra un ciri a can Mialet i se'n va a dur-lo a l'església. Sembla que el sagristà va dir-li que ell també en venia... volent venir a dir que no calia comprar-los fora. La conversa, reportada a Pere Mialet, aquest féu :

—No sé per què s'hi han de posar a vendre ciris i a procurar treure'm la paròquia! No dic pas missa, jo. Després, l'altre dia tenia uns goigs que feien molt bonic i volia posar-los a l'aparador; però a sota deia que el que els lligés guanyaria tants dies de indulgències. I aleshores no els vaig penjar perquè no diguessin que els feia la competència. Els tens consideracions i ells no te'n tenen cap.

A la recerca d'En Pitarra

Quan als assalariats de la dictadura de Primo de Rivera se'ls van presentar els primers símptomes de catalanofòbia, La Publicitat va publicar una poesia d'En Pitarra que algú va considerar subversiva.

Aquest algú era pupi, i com que els pupins, en virtut del decret que l'Ossorio i Gallardo va qualificar al seu memorable discurs de l'Ateneu de Saragossa de «decret de la Xeca», tenien facultats discrecionals per a ficar-se a casa dels altres, a condició, naturalment, que no pertanyessin a la U. P., es va presentar a la Impremta de La Publicitat.

El va rebre l'Angel Ferran.

—Buenas—va dir el pupi—. ¿Don Serafin Pitarra?

—En el número de ayer de «La Publicitat» se han publicado unos versos subversivos firmados por él... ¡y vengo en su busca!...

Ja sabeu que l'Angel Ferran és un dels millors humoristes de la nostra terra. Sense perdre aquell posat seriós que té habitualment, va respondre amb aplom :

—Pues, mire usted : don Serafin Pitarra no viene por aquí, pero, si quiere verle, le encontrará muy cerca de aquí... En la Plaza del Teatro.

—¿Vive allí?

—No, señor. Pero se pasa el día sentado en una especie de 2 de piedra que hay en medio de la plaza...

La revisió del Barri Gòtic

Sembla que la Diputació de Barcelona es proposa revisar l'obra artístic-monumental, i delatori d'un autèntic deliri de granses, del senyor Milà i Camps al Palau de la Generalitat i a les Cases dels Canonges.

A tal objecte ha pregat a l'Institut d'Estudis Catalans, als Amics de l'Art Vell i al Foment de les Arts Decoratives, de designar tres senyors perquè formin una ponència, la qual dictaminarà sobre si procedeix respectar o no les esmentades obres.

Els tres senyors designats són : En Francesc Martorell, En Feliu Elias i En Santiago Marco, que es reuniran dies passats sota la presidència del vice-president de la Diputació.

—¿No és significatiu—deia un humorista de segon ordre de la casa— que els hagi presidit el senyor de Riba?

Deformació professional

Un conegut nostre, rellotger, té relacions. Un dia, ha quedat amb la seva xicota que es trobaven a una hora determinada. Però passa estona i la noia no arriba, cosa que en aquest país no té gaire importància. Un amic el troba casualment i li pregunta :

—Què fas parat aquí? Que potser esperes algú?

—Sí, home ; la xicota. Només fa quinze dies que la tinc i ja se m'endarrereix.

Capellà orador

Ja sabem que n'hi ha molts de capellans per als quals l'oratori no té misteri. Però oratori com el del rector d'un poble coster de l'Empordà, ni la del seu coterrani Pere Rahola.

Aquell venerable orador intentà esverar els seus fidels, i per a fer-ho els explicà la tomença amb què havien de viure tots els qui tenien algun prop-parent difunt.

—Els vostres morts—deia el clergue— conten a Déu Nostre Senyor totes les vostres malifetes... Són els espies dels vostres pecats...

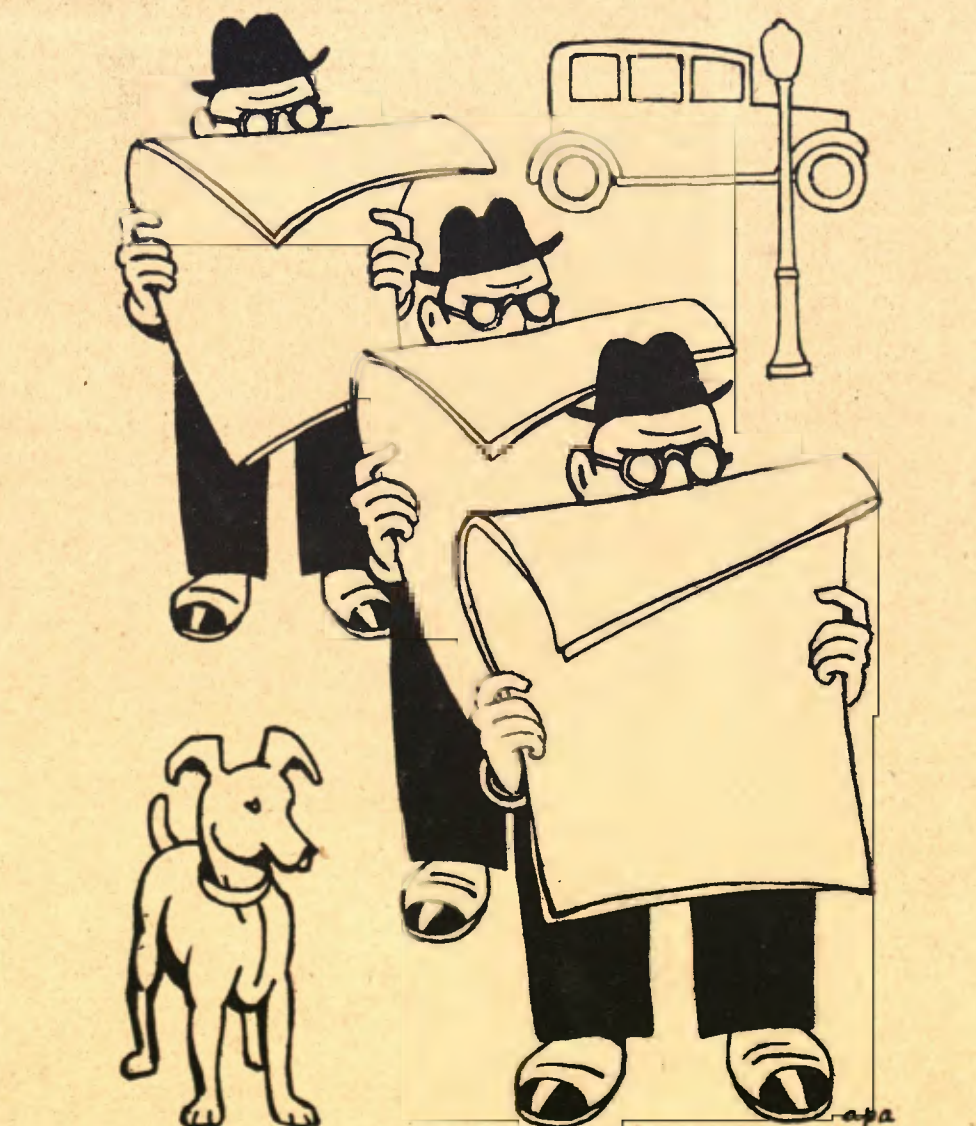
Pobres difunts, ara que són morts veure's tractats de confidents!

Lògica

La platja de Sitges, fa pocs dies. Una noia es disposa a pendre el seu acostumat bany.

—Uí, que és freda!—exclama en mullar-se els peus.

—Es clar, amb aquests vestits de bany amb tan poca roba!

SÍNTESI

—Si que és greu el problema de l'Índia...

—I el de la Xina també és greu...

—Si que estan malament a l'Indo-Xina...

El cònsol més jove del món

Ho fou el nostre col·laborador Guillem Díaz Plaia.

El nostre amic tenia divuit anys i ja col·laborava en revistes de Costa Rica. Un bon dia, sense que ell s'ho hagués treballat, ni tan solsament hi hagués pensat per a un futur més o menys llunyà, rebé un nomenament, en deguda forma, de vice-cònsol de Costa Rica a Barcelona, càrrec completament honorari.

El nomenament, i més en tan tendra edat, l'enorgullí, però aviat les visites de naturals pobres de Costa Rica, que sol·licitaven ajut prop del representant dels interessos de llur país, el féu baixar de la seva gloriola.

Mentrestant, l'ambaixador de Costa Rica a Madrid s'assabentava que el vice-cònsol a Barcelona, nomenat en un moment d'engrescament cultural i sense saber res personal d'ell, era un xicot de divuit anys, i ho comunicava escandalitzat al seu país. Un diputat de l'oposició aprofità aquesta gaffe per fer al parlament de Costa Rica una interpellació sorollosa, i el nostre amic era expulsat sense contemplacions del cos consular de la república centro-americana.

El terrible conspirador

Un conspirador d'ofici va arribar fa algun temps a la nostra ciutat. Cercant la manera de viure, va visitar un editor per proposar-li de fer una biblioteca contenint les seves memòries.

A l'editor li va semblar negoci i signaren un contracte.

Un mes més tard, l'home va comparèixer amb el primer volum escrit. El va cobrir. L'editor se'l va llegir, o el va fer llegir, i allò no tenia absolutament cap interès. Llançar-lo al carrer era un fracàs segur.

—Com me les arreglaré per rescindir aquest contracte?—va pensar.

Pensant, pensant, va passar un altre mes, i el terrible conspirador va tornar amb el segon volum.

—En aquest volum explico com vaig engegar sis trets a Tal i el vaig deixar estès... — digué el conspirador, a mena de proleg.

—Doncs, miri: em sembla que no farem res... He llegit el primer volum...

El conspirador es va reparar a la cadira. —Permeti que em posi amb comoditat— digué, al temps que es treia una enorme pistola carregada, que va deixar damunt de la taula, a l'abast de la seva mà—. Deia, doncs, vostè...

—No... no...—respongué, esporuguit, l'editor—. No deia res. Tingui...

I, tremolant, va pagar el segon volum. Qualsevol rebutja una obra a un home que, com a primer argument, treu una pistola!

L'ombrel·la del poeta

L'altre dia hom parlava del pròxim *Ventall del Poeta*, aquesta iniciativa de can Vilaró, de tan noble finalitat. Sembla que ja hi ha poetes que han escrit els seus versos, i que hi ha estrofes molt vives i abundants que contribuiran a acreïxer l'interès d'aquesta solemnitat literària. S'ha topat, però, amb un petit obstacle. L'Ambrosi Carrión, que no sap fer versos curts, resulta que no caben en cap ventall. Ara, que s'ha trobat la solució. Com que rebutjar-los hi seria massa fort, si no caben en un ventall bé cabran en una ombrel·la. I aleshores, perquè hi puguin anar els versos d'Ambrosi Carrión, hom exhibirà entre els ventalls l'*Ombrel·la del Poeta*.

RAMON BES & C.

Maquinària, Tipus, Filetatge de bronze, Tintes i utilitatge per les Arts Gràfiques

Aguilers, 1, i Via Laietana, 4. BARCELONA
Telèfon 15524 - Apartat 596
Direcció telegràfica: DANIBES

AFISA

Laietana, 18, pral., B

Director

Carles Ossorio

Autoritzacions per a noves indústries

Noves instal·lacions canvis i trasllats

Certificats de productor nacional

Contribució industrial territorial, utilitats

Expedients de protecció de l'Estat

Representant especial a MADRID

Montjuïc, abans de la Font Màgica

Introït

En aquestes notes que segueixen no vulgui veure ningú un cant elegíac a la muntanya d'abans de l'Exposició: el nostre sentimentalisme no arriba a tant. Tampoc intentem traçar el seu panorama. Resti la tasca per a qui disposi de més espai i més documentació que nosaltres, que solament hem estat testimonis presencials de les seves acaballes. Quan de quixalla pujarem a

la Setèlia, del Gat i d'En Pessetes, on el jovent festejava, tot voltant valsos, i polques, i on molta gent madura es rejovenia, perquè els llocs eren propicis a les cites galants!

Més endavant desaparegueren algunes d'aquestes fonts i se n'obriren de noves, com les del Geperut, d'En Conna i del «Tiro». Algunes d'elles han fet arribar fins els nostres dies l'aspecte amable del bescantat Montjuïc.

La Font del Gat tal com devia veure-la la Marieta de l'ull viu

Montjuïc per primera vegada, ja era entaulada la lluita entre la muntanya popular i l'Exposició projectada. Començaven a caure víctimes. Recordem la casa Romero, famosa pels caragols que hi servien, assetjada dalt del pilot de terra just per cobrir-li els fonaments. Als seus peus acampaven els exercicis d'obrers. Pel nodrit estat major de tècnics i per les nombroses màquines de guerra, hom pressentia que la lluita seria a mort.

El Castell

El vell Montjuïc ha tingut sempre «mala premsa», com es sol dir, i cal cercar l'origen d'aquesta general antipatia en el castell que corona la muntanya.

L'edificació militar fou començada l'any 1640 en els voltants de l'antiga parròquia de Sant Julià de Montjuïc. Si podem evocar en els seus primers temps algunes glòries catalanes, en les diverses vicissituds que ha sofert després no podem certament posar records massa agradables.

La darrera acció militar que s'hi ha desenvolupat fou un atac contra els francesos, dirigit pel general Manso, l'any 1811. Després el castell, en inacció, no ha sabut resignar-se a un paper merament decoratiu, i ens ha jugat alguna mala passada difícil d'oblidar. En el desembre del 1842 i per ordre del general Espartaco, obsequiava els barcelonins amb 1.014 bombes, ni una més, ni una menys. L'any següent va anar d'un pèl que no repetís la broma.

Com si tot això no fos suficient per a guanyar-se la nostra animadversió, en les seves fosses i en temps molt més recents s'han liquidat algunes històries ciutadanes, d'una manera expedita i dolorosa. Aquests fets han guanyat pel castell i per la muntanya un trist renom universal i han donat peu a la formació de la que s'ha convingut d'anomenar «legenda negra de Montjuïc».

La muntanya del platxeri

Però la muntanya ha estat sempre tan temptadora! I el castell, de prop, no resultava tan malcarat com vist de la ciutat estant. Les figures i mates de ginesta endolcien els seus glacis, pels quals pasturaven tranquil·lament els muls de la guarnició.

A primeries del segle passat, quan la ciutat estava empenyada dins les muralles, anar a la serralada de Col·lerola i els seus voltants era tot un viatge, que ningú no empenia per simple esbarjo. En canvi, a quatre passes del Portal de Santa Madrona, una muntanya autèntica era oferta als barcelonins entusiastes de la Naturalesa.

En aquells temps la major part de Montjuïc era dedicat al creure. Aquí i allí s'aixecaven alguns masos als quals pertanyien les terres. Els productes agrícoles de la muntanya han estat sempre molt estimats i es conta que el blat que s'hi feia era molt buscat per a llavor. A mesura que el temps transcorria les grans propietats s'anaven parcellant, i s'iniciava el règim dels hortets que ha durat fins els nostres dies.

Transitar per la muntanya era un conflicte pels profans. Entre l'espessa vegetació s'obrien una infinitat de caminets laberíntics, flanquejats de parets de canyes, per damunt de les quals sortien les branques de les figures i cirerers. De tant en tant trencaven la paret les portetes dels horts. Aquests eren treballats fins el darrer centímetre de terra. En mig del creure només deixaven un pas estretíssim per a fer cap a les gloriets i emparats. Sota cobert, taula, bancs, prestatge per la terrissa i per les cines. Les parets de les barraques eren florides de campanules, lliris i rosers.

L'arbre geniu de Montjuïc era la figuera. A cada hort n'hi havia almenys mitja dotzena.

L'altre encís del vell Montjuïc eren les fonts. La muntanya n'estava plena. Les que estaven situades a la part baixa de la muntanya assolien una gran popularitat.

Passades les Hortes de Sant Bertran, el passejant arribava a les fonts del peu de Montjuïc, en les quals, a més de l'aigua fresca, trobava altres agradables passatemps. La Font Trobada, Vista Alegre, les fonts de

Un Dimecres de Cendra

En aquest dia que ha triat l'Església per a posar a la consideració dels fidels el crani de l'home, net i pelat, i el miserable grapat de cendra, solució definitiva del nostre cos, quin punt més indicat per al tradicional enterrament de la sardina, que una muntanya la qual duu al cap una coroneta de peces d'artilleria i penjat a l'esquena un cementiri? La disbaixa del Carnestoltes passada, era el paisatge més apropiat per a menar l'home pels camins de l'ascetisme.

El dimecres de Cendra era l'únic dia de l'any en el qual pactaven els dos elements antagonics que rondaven entre els matolls de Montjuïc: el platxeri i el dramatisme.

La muntanya era el punt de convergència de totes les colles, generalment sortides del districte cinquè, que donen a l'enterrament tota la pompa desitjable, i que sovint, a força d'humorisme del gust pitjor, arriben al grotesc i voregen el patètic.

A primera hora de la tarda al carrer Nou la gentada feia un mar gris i onejant, picat pels becs de llum de les espelmes aguantades dalt de mànecs d'escombria. Pel damunt de la multitud les veus de les guitarres i acordions s'elevaven fins els balcons tristos, d'ocells engabiats i plantes anèmiques. Al final del carrer, com pintada en un teló de fons, la muntanya era un joell rutilant, d'or del sol i de maragdes de les figures. Terra promesa!, per un poble sortit d'aquells pisos tan sordids, que semblen fets expressament per a la naixença i infantesa dels homes il·lustrats i perquè s'hi cometin els més esgarifosos crims passionals.

Els corriols de Montjuïc regalimaven de rialles de noia i el bosc dels Tres Pins era un immens menjador i cada pedra una taula parada. La promiscuitat de famílies i d'aliments era absoluta en la penombra dels arbres. Si un raig de sol s'esquitllava entre les branques, anava indefectiblement a naufragar dintre un porró del vi més negre.

Sempre hi havia algun ganàpia capaç de prescindir de tot i de tothom, i, ajaçat a terra i en cos de samarreta, dir quatre coses sentimentals a una mosseta asseguda a la seva vora. La noia tenia una cara entre ingènua i perversa, deguda al maquillatge primari i un xiroi barret «hongo» amb què s'havia cofat.

Els castissos de la diada no es deixaven seduir pels plaers sensuals. Ells eren fidels a un singular ritus que feia pensar en il·les salvatges i en creences i supersticions d'altres edats.

Una colla de xicots voltava un túmul drapjat de negre. Duïen a les mans uns instruments musicals fets de canya esquerdada, i de llurs boques sortia una monòtona tonada que anaven repetint amb una mandra infinita. Es feien passar de l'un a l'altre un bot de vi fora de mesura, el contingut del qual els injectava ànims per a sostenir la cançó en el to que les circumstàncies demanaven.

En mig del cercle dels cantaires un baixard sostenia el túmul, una espelma clavada a cada angle. La caixa mortuòria, miniatura de les usuals, i de parets de vidre, desprenia una tristesa líquida i encerada, la mateixa que s'infiltra al moll dels ossos dels visitants dels aquàriums i dels assistents als enterraments de tercera.

Ara, la cançó prenia nova força. A les veus dels protagonistes se n'havien ajuntat de noves i, de mica en mica, les singulars absoltes es feien obsessió. Hauríeu jurat que era la tribu sencera que entonava aquell coral amb acompanyament de guitarres, plors d'infant i atuell de cuina.

Per escapar-vos del mal somni, abandonàveu el bosc. La muntanya pujava suauement fins el castell, retallat en el cel blau.

Després les colles empenien el retorn. En la davallada les cançons eren una mica més aïroses i les rialles femenines més picants. Al peu de la muntanya gairebé, bombetes elèctriques i pianos de maneta treien el nas entre el fullam, invitant el jovent a donar els darrers volts de dansa, abans de sumir-se en la ciutat i en la Quaresma.

El Montjuïc agonitzant

Es en aquest indret on volíem conduir el lector. Es aquí on se'ns ha fet més patent l'agonia de la muntanya popular, i on hem percebut amb més claredat els seus darrers sospirs.

En aquest sector de Montjuïc, comprès entre les cases finals del carrer del Roser i la carretera vella que puja al castell, perduren encara per miracle les construccions designades amb la paraula intraductible de «merenderos».

Aquests llocs, que foren escenari de les facècies i gestes sentimentals dels barcelonins del vuitcents, avui estan en plena descomposició. Si a les orelles de la persona distreta arriba el murmur gairebé perceptible d'aquest procés lent i implacable, és probable que prengui la cantarella imprecisa per la remor de fulles dels plàtans o el piular de cadeneres. Però aquests senyals externs no aconsegueixen despistar el passejant advertit, en la memòria del qual resta gravat el lloc per sempre més; colorit amb les anilines més romàntiques.

«Nice-Font Trobada», on es puja per uns esglaons menjats pel temps. En el pati desmanegat una làpida testimonieja la pretèrita grandesa del lloc amb els mots següents: «Año de 1817. El teniente general, don Andrés Pérez de Herrasti, gobernador de Barcelona, dedica a sus habitantes este delicioso y saludable sitio, descuidado por tantos siglos.» Internant-se un xic més per la muntanya, penetrem al «Merendero La Walkiria. Abierto toda la noche». Al final del seu pati, un casallot vermell amb les finestres orlades de verd, per les quals sembla que transcendixin els sospirs de l'amor clandestí. En la pista de ball, un rètol: «Queda prohibido bailar mujeres con mujeres y hombres con hombres.» Separat per una valla de fusta, el «Merendero El Bosque de la Montaña. Glorietas».

Si continuem un vague camí que duu el nom de Passeig de la Primavera, s'oferirà a la nostra contemplació el malenconiós «Parque Buenavista», les parets de la seva construcció central esberlades per l'abraçada de l'eura i les branques d'acàcia. I, tocant ja a la carretera vella que puja des del Morrot, el «Gran Merendero El Recreo», en l'àmplia portalada del qual hi ha pintades unes lletres que diuen «Paso de carruajes». Pòstuma coqueteria!

Aquestes instal·lacions prolonguen llur vida embolicades en el cotó fluix del silenci. Solament les festes a la tarda es desenfunden els pianos mecànics per a fer ballar uns xicots bàrbars i unes noies resignades, acabades d'arribar del poble. Entre setmana, només s'ajunten fins a les portes poc acollidores alguna parella d'enamorats no massa tendres i hom veu a la llegua que el seu mal no vol soroll.

Són moltes les vegades que hem pensat per quin estrany disseny romanien encara aquests vestigis d'altres temps, avui tan desencallats. I ens hem dit que segurament els recava abandonar el món amb la seguretat que llur record naufragaria en el pilot de fustes, pedres i canyes, que són el seu cos. Es creuen injustament preterits i els sembla merèixer millor sort.

El Montjuïc actual

Ja molt abans d'obrir l'Exposició, els barcelonins entenen per Montjuïc l'admirable jardí que projectà Forestier i que des del Parc Laribal davallava fins gairebé tocar Hostafrances. Les seves avingudes foren propícies als enamorats dels matins de diumenge.

Després, Barcelona 1929. Primer pla de Montjuïc. Tots els reflectors del món enfocats a la muntanya ciutadana, rejovenida amb un llampant maquillatge d'aigua i electricitat.

Sembla que els colors encisadors de la font màgica esvaeïren del tot la llegenda negra de Montjuïc. També ha anat extingint-se el Montjuïc tradicional, de les fontades i de les cançons. Un parc d'atraccions, en urbanitzar la part alta de la muntanya, ha coronat la transformació. En el lloc mateix on es dreçava la «Casa Blanca», en altres temps concorregudíssim ball de barralón, s'ha construït una luxosa pista per a la dansa.

Final

La Marieta i el seu cas estan ben morts i enterrats. Els soldats d'avui odien els vermells i els daurats de l'uniforme, es preocupen dels problemes transcendents i podrien dir, parodiant Napoleó, que cada un d'ells duu un llibre de guerra dins la motxilla. Quant a les nostres «flappers», es negaran a reconèixer llur àvia en aquella Marieta ignorant les beceroles de l'art de nedar i guardar la roba, que un cop donat el primer mal pas, necessàriament havia de recórrer una per una totes les estacions del calvari, per a fer quedar bé les associacions de Pares de Família i els autors de fullatons i melodrames.

ANDREU A. ARTIS

L'APERITIU

El senyor Ulloa. — He vist, i tinc de confessar que amb una gran tristesa, el fet que la subscripció pels treballs del senyor Ulloa està bastant encallada. La gent pot dir que som a l'estiu, que tothom està distret, que tothom és a fora, que la calor no dona temps de pensar ni preocupar-se de coses serioses. Aquests arguments que se'm poden fer són vuits i nous i cartes que no lliguen; són arguments d'una facilitat, d'una comoditat i d'una gasiveria revolants.

Nosaltres vivim en un país que si fa no fa en aquest punt és com els altres països, però que aquí, per una pila de raons que tothom sap, valdria la pena que el nostre país fos una mica diferent dels altres. El punt que ens uneix és posar una cara de prunes agres sempre que es tracta de fer un petit sacrifici o treure uns quants diners de la butxaca per coses que no comporten una utilitat material immediata.

Em direu, per exemple, que la subscripció per l'homenatge a Pompeu Fabra és una prova en contra del que dic. I jo us diré que sense la insistència heroica de poquíssimes persones que no arriben als cinc dits de la mà, aquesta subscripció hauria estat impracticable, i us diré encara més, que donada la importància de l'homenatge, el nostre país tenia d'haver fet una manifestació de simpatia i agraïment a Pompeu Fabra molt més gran de la que ha fet. I això sí, tothom, absolutament tothom, que tingui una mica de cara i ulls, està d'acord a proclamar el valor enorme de l'obra de Pompeu Fabra.

Ara amb la subscripció d'homenatge i agraïment al senyor Ulloa passa un cas més trist.

Imagíneu-vos la importància extraordinària que té pel nostre país el fet de poder demostrar que l'home que va descobrir les Amèriques era un català com nosaltres, fill de pare i mare catalans. Tothom sap, i això no cal dir-ho, que els països són grans moralment per la grandesa de llurs fills. Que un home genial i excepcional dona una qualitat de glòria inesborrable a la seva terra. Imagíneu la importància que té per a la història del món el descobriment de les Amèriques, i ara imagíneu que aquesta aventura lluminosa va ésser realitzada per un català, i que això se'ns presenta com una veritat nova, com una troballa fresca, que fa frontollar totes les històries oficials. I després que aquesta veritat sigui absolutament demostrada, imagíneu el guany enorme que en rep el nostre país davant de tot el món.

Si Catalunya és gloriosa per moltes raons, encara que sigui desconeguda de moltíssims estrangers que porten barret i corbata, després de la troballa del senyor Ulloa, si més no tota persona culta del món sabrà que hi ha un continent que es diu les Amèriques que a la fi del segle xv va ésser descobert per un europeu, fill de Catalunya i anomenat Colom. Aleshores ningú no podrà ignorar que Catalunya ha donat a la història un dels homes més transcendents.

Imagíneu amb quina altra mena de passió hauria escrit Mossèn Cinto la seva *Atlàntida* si estigués convençut que aquell Colom tan viu en el seu poema no era un navegant o un aventurer italià, sinó que era un català com ell mateix, que es deia un nom tan tendre, tan alat i tan suggestiu.

Si totes aquestes raons no us trenquen el cor, jo ja no sé què pot trencar-vos-els, si és que de debò estimeu el nostre país, i la història del nostre país, que és l'ànima veritable de la terra que ens enamora.

No us mireu la qüestió d'una manera vaga, d'una manera desmenjada; no es tracta de picabaralles d'erudits, ni de subtils de rates d'arxiu. Quan la història agafa un tema d'una vivor tan palpitant, d'una importància tan aguda per a la dignitat d'un poble, no hi pot haver cap profà amb una mica de consciència que se'n desentengui.

Ara bé, hi ha un professor sudamericà, el senyor Ulloa, que un dia té la intuïció genial dels grans historiadors, i que aquesta intuïció ve comprovada per una sèrie de dades positives, i els arguments creixen, i la hipòtesi agafa tots els aires d'un fet comprovat. I aquest senyor Ulloa, que no és català, fa els seus treballs amb una nobilitat tenacitat, en una forma completament desinteressada, amb aquella passió que tenen els homes de ciència quan cacen la veritat com uns desesperats.

El senyor Ulloa està tocant la fi de les seves recerques, actualment ha de fer sentir la seva veu, i ha de proclamar la tesi de Colom català en un congrés d'historiadors d'universal importància. El senyor Ulloa, sense que ningú li ho hagi demanat, ens fa un favor enorme, ens regala un català d'una magnitud insospitada, ens converteix Catalunya en la pàtria del descobridor de les Amèriques.

Però el senyor Ulloa no és un milionari, si ho fos s'estaria tot el dia estirat escollant un guacamai de color verd pèsol, i fumant uns cigarres magnífics que fins tenen indulgència plenària, i són els que fumen els milionaris del seu país. El senyor Ulloa és un savi, que s'ha de guanyar la vida, com gairebé tots els savis. El senyor Ulloa ha fet llargues despeses, ha perdut hores i hores sense retribució, per fer-nos als catalans un present inapreciable. Doncs bé, què fem els catalans per aquest senyor? Com li agraïm el seu treball generós? És tristíssim confessar-ho, s'ha obert una subscripció als diaris, i la subscripció resta encallada. Sembla que no s'hi vulgui donar importància, sembla que ens fem els desentesos davant la figura admirable del senyor Ulloa. No hi valen excuses; si en una ocasió com aquesta els catalans no sabem ésser agraïts, no sabem ésser una mica generosos — no es tracta de milions, com podeu suposar! — és que no som dignes de la descoberta del senyor Ulloa, és que allò de l'*avara pobresa* encara dura, i és per dignitat que tots hem de procurar que no duri.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

GRANS NOVETATS EN CORBATES INARRUGABLES

Jaume I, 11
Telèf. 116551

Hi ha pactes i pactes

Si Acció Catalana—com Acció Republicana de Catalunya tampoc—no ha signat el pacte d'Unió, ho ha fet obeint conviccions íntimes i arguments poderosos.

Per principi som enemics de signar pactes, com d'una tasca sempre inútil. Si una concordança d'idees o d'actuacions no existeix, cap pacte no la farà néixer, i si ja existeix, cap pacte no hi afegirà res. Sense necessitat de signar-ne, Acció Catalana i Acció Republicana han dut de comú acord llur campanya en la qüestió de l'Estatut i en d'altres: no els ha calgut la lletra de cap pacte per a constatar en aquests afers la identitat de llur pensament i de llur actitud; i el dia que respecte un altre afer pensin i actuïn d'una manera divergent, tampoc no els caldrà aixecar acta d'aquesta divergència. Altrament, entenem que la nostra paraula val tant com la nostra signatura, i sabem que existeixen signatures insolvents, que no valen res quan no hi ha—i és el cas dels pactes polítics—un tribunal que obligui a fer-hi honor.

Això quant a la inutilitat d'aquesta mena de pactes. Ara, direu, tantes coses inútils fem cada dia, que bé n'hauríem pogut fer encara una altra per a complaure uns amics. El pacte proposat, però, ve a ésser una lletra en blanc. Els signants «se comprometen a poner en común todos los medios de acción y a coordinar sus esfuerzos bajo la dirección del Comité de delegados en las condiciones previstas en la base siguiente [és a dir: cuando alguna de las entidades adheridas a este acuerdo solicite el concurso de las demás para una acción política inmediata] hasta conseguir la instauración y consolidación de la República federal en España». Plens poders, doncs, a persona ignota i per temps il·limitat. Si algú objectés que una cosa és la lletra del pacte i una altra el seu esperit, enriquiria de nous motius la nostra actitud: a què signar un document que vol dir el que no diu?

***

Deixem, però, de banda tot això. Suposem que ens abelleix de signar pactes i que el text del que ens proposen ens satisfà. Resta un punt, i no pas el mínim, a considerar. Amb quí signem?

El nostre catalanisme essencial i irreducible no ens és cap obstacle a pactar amb els partits republicans de fora de Catalunya; ell ens veda, però, de fer-ho amb les sucursals establertes a Catalunya dels partits espanyols, i més que més amb els que actuen com els antics incondicionals de Cuba. Repugna a la nostra consciència cata-

lana no menys que a la nostra integritat política de donar el mateix tracte que als altres partits a qualsevol mena d'Unió patriòtica, sigui monàrquica, sigui republicana. A propòsit d'això recordarem unes memorables paraules, pronunciades a Barcelona el dia 22 de maig, ara fa tres mesos. Copiem de *La Razón*, òrgan de la U. P.:

«Durante la conversación que Su Majestad el Rey sostuvo con los alcaldes de las provincias, nuestro director, don Julián Clavera, tuvo el honor de saludar a nuestro egregio soberano.

«Como estaba rodeado Su Majestad de varios periodistas, le saludó en nombre de éstos. Y al preguntarle el Monarca qué periódico representaba, le dijo:

«—La Razón, diario monárquico que defendió la política del general Primo de Rivera. Y yo, que sentí el españolismo con Lerroux y la Monarquía y la grandeza de la Patria con el marqués de Estella, hoy he conocido a mi Rey, al oír a Vuestra Majestad hablar con los alcaldes de los principales problemas que afectan a España.

«A lo que Su Majestad respondió:

«—Te advierto que con Lerroux coincidimos en el españolismo.»

Si els dirigents d'Acció Catalana—i el mateix pot dir-se dels d'Acció Republicana—haguessin caigut en la flaqueja de posar llur signatura al costat de la del patriota esmentat, poca vida hauríem dut a la Unió: els signants haurien restat sols, la nostra gent els hauria abandonat: una desbandada com la subsegüent al famós pacte de Sant Gervasi n'hauria esdevingut. No vull discutir ara si amb raó o sense, però hi ha certes coses per les quals el catalanista—que per tantes ha passat—no passarà: i aquesta n'és una. (Per raó semblant, la Lliga Regionalista, que malgrat els seus darrers avenços comptà, per tradició o per inèrcia, amb nombre de catalanistes en els seus rengles, no ha gosat complimentar en el seu balcó, tot i aplaudir-lo, el decret Berenguer sobre les banderes, i no podent-ne posar una de sola, com abans, més s'estima no posar-ne cap. L'exhibició del doble símbol repercutiria a la llista de socis, i molt més encara a les urnes electorals.) Els dirigents d'una massa d'opinió el primer que necessiten és conèixer la gent que els segueix. El líder d'un partit personal es pot permetre totes les giragonses: els seus el seguiran embaldats: qui sap si més que per res no l'admiren potser per aquest virtuosisme. Acció Catalana, però, és tot el contrari d'això: no és el partit de ningú, és el partit d'una idea, d'una bandera, i la massa segueix aquesta bandera; si els que avui l'aplaudem un dia la deixéssim caure, restaríem de banda i la gent que avui és nostra, fidel a la bandera, seguiria aquells altres que ens l'haguessin presa de les mans.

***

L'anècdota, però, d'aquest pacte no vol dir pas que els catalanistes republicans ens tanquem a casa nostra, isolats per una mena de muralla de la Xina, i que rebutgem tot contacte i tota intel·ligència amb els republicans d'Espanya per a una finalitat concreta i immediata. Acció Catalana—va dir-ho en el seu manifest—«està disposada a una acció convergent amb tots aquells sectors polítics i d'opinió que dins i fora de Catalunya treballin per als ideals de llibertat, democràcia i república». Per això, ens sembla que es nega a signar el pacte d'Unió republicana, afirma el seu desig de mantenir tothora les relacions polítiques més cordials amb els partits espanyols que subscriguin els ideals de república liberal i democràtica i propugnin per l'autonomia federativa. Acció Catalana està disposada, i proves n'ha donat assistint a la conferència de San Sebastián, a examinar en cada cas les aventures de fer triomfar aquells ideals comuns, i no negarà la convergència del seu esforç per a una acció viable i ben dirigida.

L. NICOLAU D'OLWER

N. de la R.—Situat al marge dels partits, MIRADOR es complau a publicar aquest article del líder d'Acció Catalana.

Ens cal fer constar que l'article va ésser escrit quan el senyor Nicolau no tenia encara notícia del resultat de la reunió de San Sebastián. Quan el senyor Nicolau parla de la negativa del seu partit a signar determinat pacte, no fa, doncs, cap al·lusió al pacte de San Sebastián signat pels representants dels partits republicans.

Per la nostra part, només ens cal fer constar que sempre havíem cregut en la possibilitat d'un pacte entre les forces d'esquerra, i no precisament d'un pacte electoral, com van suposar els electors.

L'article del senyor Nicolau contribuirà molt a aclarir una situació que feia viure la gent a les palpentes.

mirant a fora

Treviranus

La calma de l'estiu—encara que aquest estiu no sigui massa estival—no dona gaire material a l'actualitat. L'incident més important—en la política estrangera—ha estat el discurs de Treviranus, al qual algú pronostica que exercirà aviat un paper de primer rengle al Reich.

Gottfried Reinhold Treviranus té actualment trenta nou anys. Acabats els seus estudis secundaris, ingressà a la marina. Comandant d'un torpediner a la batalla de Jutlàndia, fou condecorat, per mèrits de guerra, amb la creu de Ferro de primera classe. (Això explica el discurs.)

En 1919, no existint ja l'esquadra alemanya, Treviranus passa a la reserva, segueix els cursos de l'Escola d'Agricultura de Berlin, és nomenat director de la Cambra Agrícola de Lippe, i elegit diputat al Reichstag per la Westfàlia del Nord. Hindenburg li confia el ministeri de les regions ocupades.

Treviranus, nacionalista, es separà de Hugenberg per demostrar-li que seria ministre abans que ell. Aleshores els alemanys motejaren el partit de Treviranus, el partit popular conservador, de «aixell dels homes perduts», perquè recollia polítics que no es trobaven bé en els partits fins llavors existents.

Repòrters màrtirs

No sempre els vaguistes manifestants del nord de França se les han hagut únicament amb les forces públiques. A Halluin-la-Rouge, els manifestants s'han dedicat a empaquetar els fotògrafs, creient que els reportatges gràfics serien un mitjà, per a les autoritats i per als patrons, d'identificar-los.

Senyals dels temps

Segons un periòdic estranger especialitzat en «pòtins» del gran món, les persones de conviccions jutgen amb severitat l'actitud de don Jaume de Borbó, el pretendent.

En 1870, quan morí el seu pare, don Jaume reivindicà, com sap tothom, el seu dret a la corona d'Espanya, però també a les armes de França, renovant l'anatema que el seu pare, don Carles, havia llançat dos cops contra la casa d'Orleans.

Doncs bé, ara, amb motiu del centenari de la revolució de 1830, don Jaume ha festejat les «Tres Glorioses» en el seu castell de Froshdorf i ha fet hissar-hi la bandera tricolor.

Jocs prohibits

El soldà del Marroc, en la seva estada a França, ha visitat Deauville. Com que trobà un airet massa viu a la platja, es ficà al cinema, del qual és entusiasta. Preguntat si volia visitar les sales de joc, hi accedí, però les travessà ràpidament, sense voler jugar-se ni un centim.

—Mahoma ens ho té prohibit—va explicar. Algú va anar a contar aquesta resposta a l'Àga Khan, un dels grans jugadors de Deauville, que també pertany a la religió mahometana.

—Ja ho sé—digué arronçant-se d'espatlles—. Això és un rumor sense fonament i mal intencionat. Mahoma no ha pogut prohibir el bacarrà. En el seu temps no s'hi jugava pas...

El triomf de l'avió

Laurent-Eynac, ministre francès de l'Aviació, creu inherent al seu càrrec d'utilitzar la via aèria sempre que pot. Quan el seu recent viatge a Polònia, el seu col·lega Pernot, ministre d'Obres públiques, marxà amb el tren, abans que ell. Laurent-Eynac féu tard per agafar a Le Bourget un avió de la línia que serveix l'Europa central. Aleshores sortí cap a Estrasburg, on prengué un avió trimotor que li permeté d'arribar a Poenau amb temps per anar a l'estació a rebre el seu col·lega Pernot.

Aquest, sorprès de trobar que l'esperava un home que havia deixat a París, li digué: —Als Estats Units, una feta així us valdria una magnífica popularitat.

Una nova religió

L'ha fundada un capellà catòlic cismàtic, el Rvd. L. Lehman. Naturalment, això ha passat als Estats Units, i la nova religió ja té un temple a Nova York.

El Rvd. Lehman acaba de dirigir un repte al Papa. El desafía a provar, sia amb textos, sia amb documents arqueològics, que Sant Pere hagi estat mai a Roma. Segons ell, Sant Pere fundà en l'any 38 l'església d'Antioquia, i no anà mai més lluny. Per tant, no se'l pot anomenar, com és costum, «el primer bisbe de Roma».

No se sap que Pius XI hagi cregut haver de respondre al Rvd. Lehman.

Humorisme nordamericà

A Pittsburg, tres xicots que per fer broma tallaren els bigotis d'un amic seu, han hagut de pagar-li cent dòlars de danys i perjudicis.

Amb pocs dies de diferència, cinc bromistes s'apoderaren de l'alcalde d'un poblet de l'Estat de Iowa, i li tallaren les grans patilles que lluia.

Però aquest alcalde s'ha acontentat de demanar als autors de l'acte vandàlic, la pena d'anar un any seguit a l'escola dominical. Això prova que els anys fan tornar tolerant. Qui sap, però, si els autors de la malifeta haurien preferit pagar a haver de tornar a estudi...

Els escacs i el marxisme

En totes les revistes russes hi ha una secció regular dedicada als escacs. De la revolució ençà, la passió per aquest joc encara ha augmentat. Però una revista que es vol conformar estrictament als principis comunistes pot parlar sempre del «rei»? El Diari per tots, de Moscou, ha cregut que calia abolir aquesta tradició caducada i contrarrevolucionària. Ha suprimit el rei i l'anomena «la figura principal».

A PROPOSIT DEL CENTENARI

Anvers = Panorama

Les festes i cavalcades històriques es van succeir sense interrupció. Hem passat pel període de les setmanes. Els francesos, amb el Bisson, el vaixell de guerra que ha batut el rècord de velocitat, s'han passejat triomfants al so de la *Marsellesa* i tot recordant, sens dubte, que foren ells qui feren possible la desfeta holandesa el 30.

Els anglesos amb els seus abillaments llampants i amb el seu aire marcial de

El museu d'art flamenc

nurse lletja, i a continuació els holandesos, amb un posat com sabent de què va, però fent veure que no se'n recorden; els grans oficials amb uns capells de plomalls segle XVII i els petits oficials amb aquella cadeneada daurada que els surt del coll i els cau per l'esquena fins a mitja cama. Holanda encara és un dels països més típics de l'Europa occidental.

Aquell barceloní que ha passat amb un aire mofeta per sota l'arc triomfal de l'entrada, que aixopluga tres reis, trobarà, sens dubte, més saborosa aquesta cavalcada que la descripció detallada dels palaus, instal·lacions, pavellons, efectes de llum, etc.

Si volguéssim donar el tomb de propietari, hi trobaríem tanmateix coses interessants.

Flandes — la de les planes fecundes — ens ensenyaria els progressos de la seva industrialització de la producció d'ous, aviram i llet, les grans instal·lacions fluvials d'Anvers i Gand i els avenços en la fabricació de la cervesa, ací tan indispensable com el pa... Després, seguiríem els diorames de la «colònia» que, per a fer més respecte, se'n diu Estat Independent del Congo. Pobres Estats independents on encara és actual el règim de treball forçat...

Itàlia... Entorn del palazzo un munt d'inscripcions que posen al viu tota la demència mussoliniana. Addimento, rissorgimento, dominio dal mare... A la porta un camicià nera i un soldat negre de la Tripolitania... Tot molt primitiu... Guaitant per una finestra, veiem mapes en relleu de camps atrinxerats, avions i vaixells de guerra... coraggio, dominio dal mare, oli de ricí i l'estaca... Fugim corrents.

Anglaterra... Per anar-hi cal passar un pont de barques tirat sobre els fossos inundats de la vella cintura de fort de la vila. Fins en una exposició, els anglesos volen ésser «illa». Tout à fait «splendid isolement». En una sala immensa de columnetes de marbre vermell, un gran hemisferi en relleu ens senyala els «Dominions». Hi ha un moment en què una llum vermella s'atura sobre l'Egipte, l'Índia. Llum vermella, llum d'incendi... Ja és això, ja... Després ve la cabina de Nelson i la Invençible, encara; més endavant, en una barreja multicolor, instal·lacions colonials sanitàries, malalties dels tròpics, bells paisatges d'Esòcia i suaus terres verdes d'Erim... Castells feudals i manoirs i negres atacats de malària o de la malaltia de la son, recollits al llarg dels camins a palades... La grandesa d'uns, pastada sobre la misèria de la majoria... Tota la Humanitat!

I mentre el barceloní tornaria a somriure, optimista, amb un posadet de superioritat, veient els innocents esplaïs dels pagesos de Flandes davant el joc de llum d'un brollador, saltaríem de les bosquies de Suècia i Finlàndia al boulevard Haussmann i a la rue de la Paix, on l'esperit i el bon gust pariscen triomfen amb esclat...

A Barcelona hi havia un Pueblo español. Doncs ací a Anvers tenen De oude Belgie (La Vella Bèlgica). Cada una d'aquestes reproduccions de tipisme tindrà el seu valor,

però l'ànima d'una i altra són tan diferents!

En el primer cas, hauria semblat sorprenent de poder arribar a una cohesió tan íntima d'elements que l'hagués fet alguna cosa de vivent. I bé; heus ací que a la vella Bèlgica veiem aquesta exaltació del populisme que fa establir una correlació tan estreta entre l'emoció senzilla del poble i les obres que aquesta emoció ha sabut crear.

Aleshores us sembla com si el Princenhof de Gand, el Llac de l'amor de Bruges, els vells cellers d'Anvers, els interiors d'hostal de Limburg o de Lieja, haguessin sortit dels marcs de les teles que els han immortalitzat i s'haguessin posat a dansar una dansa infernal rejuvenides de trobar-se juntes.

Heus ací el to de la vella Bèlgica. Mentre al Pueblo español, la gent hi devia passar seriosament, sense gatzara, bevent orxates o menjant cacauets, ací és una kermesse sense fi. El dubbelkuyt o la bruinbier presidint una paperina de koekebakkers o d'humils patates fregides amb un bon tall de worst, fan ressuscitar tots els personatges que passen per l'obra de Joris Eeckhoud, de Karel de Coster o per la més moderna de Timmermans, Stijn Streuvels i Karel Buyse. Es com la celebració permanent de la naixença de Bacus. Els fidels agraïts per la bona cervesa que els tramet el bon déu, benèvol i una mica baliga-balaga ell mateix, dansen entorn de la bóta que li serveix de tron, al so de Sambre et Meuse o de Biba Boma, pataten en socissen.

Els dansaires-bevedors comencen en fileres que van d'un cantó a l'altre del carrer, segueixen en cercle avançant de l'un cantó cap a l'altre i, a cada cop de panxeta, apa, enerra i tornem-hi fins que acaben en fila índia caragolant-se com una serp, ara retirant el cap, ara estirant la cua. Si la música recomença amb el 't'waren in de Kongo, llavors l'explosió d'entusiasme es fa més unànime i acaba tot amb una abraçada efusiva i general...

A Catalunya, tot això potser resultaria descentrat. Som tan amants del got d'aigua fresca i la presa de xocolata... Però, tanmateix, el més admirable d'aquest poble és que en mig d'una barrila que no s'acaba mai, que en termes normals comença

El «Princenhof» de Gand

cada dissabte i s'acaba a les altes hores de la matinada del dilluns, si s'acaba, conserva aquell punt d'obstinació i resistència per anar resolt inexorablement els seus problemes interiors.

L'esvelta torra que allunyada de les efusions populars, sorgeix del museu d'art antic flamenc, és com la sentinella, mestre de si mateix, que vigila la marxa del poble, i fa incorporar, en obres mestres de la pintura, aquest entusiasme del poble. I si aquesta folia popular no hagués existit, els grans mestres no haurien pogut néixer.

Hi ha tants factors que actuen sobre la formació d'un caràcter nacional... Un conjunt de sentiments i d'idees—diu un psicòleg francès—forma tot un sistema d'idees-forces col·lectives que, en darrer anàlisi, constitueix la consciència nacional.

I heus ací que aquest poble, en mig d'una vida de disbauxa i de beguda, ha sabut adquirir una tal fortalesa d'organització i caràcter que ha pogut vèncer les més grans opressions del seu esperit nacional que registra la història.

RAMON FABREGAT

Anvers, agost 1930.

CATALANSI
adquiriu un

JORDIET

Val 3 ptes. Novetat de
CLINICA DE BEBES
6, Tapineria, 6
(Via Laietana)

LA SOLUCIÓ DE L'AFAITATI

F. VEHILS VIDAL

32, Portal de l'Angel, 34
7, Plaça Universitat, 7

Presenta un immens assortit
en vestits de banys a preus més
barats al de cost

Dibuixos variats, qualitats immillorables

VEGIN APARADORS

Viatges Marsans, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Bitllets de Ferrocarrils Nacionals i Estrangers - Passatges Marítims i aeris
Viatges a "Forfait" - Excursions acompanyades - Peregrinacions, etc.

**INFORMES
I PRESSUPOSTOS GRATIS**

**JOIES
RELLOTGES**

J. ROCA

Rbla. del Centre, 33
Passatge Bacardí, 2

LES LLETRES

La tragèdia de Mossèn Cinto

VARIETATS

(Acabament)

La suposada "demència"

de Verdager

Tornem a l'assaig del P. Miquel d'Esplugues i precisament als punts dèbils d'aquest estudi sota tants aspectes just i lluminats. El trencacolls comença quan l'assagista surt del terreny de la crítica històrica per a fer incursions a la regió purament psicològica i psiquiàtrica.

Després de fer constar que «hi ha una certa raó de perseguir i calumniar els sants», perquè «la Providència ho consent per a posar de relleu la sublimitat de llurs virtuts», observació piadosa que no interessaria a molts historiadors, el caputxí diu amb tot l'aplom: «I bé; el que a fons no hi ha mai, és raó per bescantar o perseguir un dement.»

Afirmació grossa de responsabilitats! El mateix P. Esplugues se'n adona i escriu tot seguit: «Un dement? Aviat és dit; la qüestió és provar-ho. Tant més com més clar resulta que és el nus veritable del drama.» Es tan arriscat d'arpenjar-se en una bastida tan dèbil, que l'atreuiment del filòsof, si no m'admira, m'esglaiaria.

L'audàcia amb què l'assagista presenta la seva tesi de la demència no és mantinguda. L'autor demana de seguida el bàcul d'una autoritat en matèria psiquiàtrica i creu que pot apuntalar la seva teoria sobre un cas particular en un estudi de caràcter general en el qual són examinades les característiques de certa mena de dements. I, satisfet del mètode, l'assagista creu «introntolables» els textos que cita.

Declarà el P. Esplugues que no té «autoritat pròpia per a fixar aquesta idea central». No recordo si en aquest o en altre indret he llegit que el P. Esplugues diu d'ell mateix, o si l'hi he sentit atribuir, que si no fos sacerdot seria metge. Si el P. Esplugues, que veu el món com una clínica, no es reconeix autoritat en la matèria, certament i amb molts més motius jo tampoc no tinc força ni per acceptar ni per rebatre científicament la tesi de la demència de Verdager. Em limito només a posar en dubte la bondat d'una lògica i el mecanisme del procediment. Em sembla un xic càndid voler endossar a Verdager i fer-li venir a mida el text de Voivenel. Es gratuït aplicar a la resistència de Verdager la frase que les pertorbacions de la folia «isolen el malalt en son deliri i el tornen perillós, sigui a si mateix—per inadaptació o idees de suïcidi—, sigui als altres».

Ve després la transcripció d'altres textos de Voivenel en els quals es diu que els treballs intel·lectuals són possibles a molts folis i que si la prosa no sol ésser a l'abast sinó dels grans folis, la poesia s'amotilla a les més grans deficiències mentals. Citant Marcel Rêja, diu Voivenel que «des dificultats de verificació no són un obstacle real sinó per aquell que vol expressar una idea precisa i neta; però per aquells que són assaltats per un troplell de mots o d'imatges el ritme s'esdevé un ajut. El ritme i la cura són com tutors, que, lluny de tancar, ajuden a fer brollar noves imatges. La prosòdia fa d'aparell ortopèdic pels geperts del pensament, i jo he constatat pel meu compte la curiosa persistència de facultats musicals i poètiques en els dements avançats», etc.

He seguit fins aquí l'ordre de l'argumentació i no n'he tret res d'essencial. Analitzar la força d'aquests arguments no és gens complicat. Voivenel només ens diu que hi ha poetes boigs. Però el P. Esplugues diu més: diu senzillament que Verdager era un dement i ho prova dient que Voivenel diu que hi ha poetes folis. Tota la demostració de la folia de Verdager acaba aquí.

No seria lleial escriure que el P. Esplugues diu: «Tots els poetes són dements. És així que Verdager era poeta. Ergo...» Però si l'assagista no ha escrit això, poc se'n falta.

Encara que fos cert que Verdager era un dement furios, es podria afirmar que el P. Esplugues no ha pogut demostrar-ho.

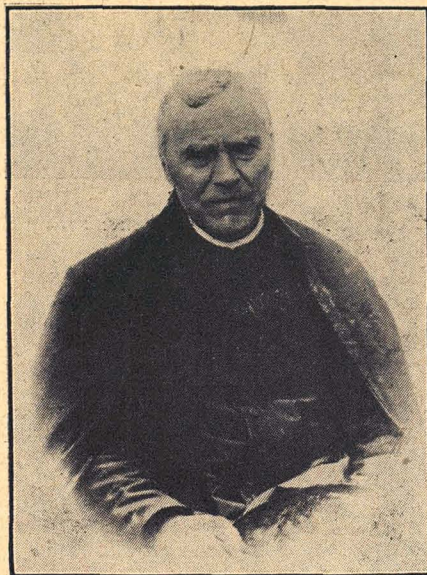
No tinc el partit pres de defensar Verdager d'una suposada folia. Si s'hagués demostrat que era boig, m'hi resignaria. Prefereixo que no ho fos i crec que no ho era. Hi ha cops de màca que poden obeccar un home. Castigat per una disciplina inapellable, Verdager es va rebel·lar. I encara ningú no ha dit que l'home que es rebel·la sigui boig. Si hagués estat un sant s'hauria sotmès. Però no és aquest el cas: ja no seria Verdager.

Tot el precaucionisme del P. Esplugues en designar els agressors desapareix en tractar-se de la víctima. Mogut de pietat, l'assagista descobrirà en la persona de Verdager tantes causes atenuants que l'arribarà a declarar boig. Des dels punts de vista eclesiàstic, literari i patriòtic, li dol tant al P. Esplugues l'afer Verdager! Això deforma la veritat, però ho excusa tot.

Altres aprofitaran el punt de vista de la

bogeria per treure'n una conclusió diferent. Amb tota mena de precaucions insinuaran que l'autoritat eclesiàstica es trobava davant d'un boig comprometedor al qual calia posar la camisa de força.

Defensada ara amb la millor intenció pel P. Esplugues, la tesi de la folia pot fer camí. Sembla que Mossèn Jaume Collé l'accepta. En el pròleg del *Carteig històric*, publicat després de l'assaig del P. Esplugues, recorda que quan Verdager era vicari de Vinyoles d'Orís (1873-74) «se vegé atacat de cruels cefalàlgies». I en un article publicat a *Gaset de Vich* el dia 7 de juny d'aquest any, després de dir que ha donat al pare agustí P. Manuel Monja, autor d'alguns escrits sobre les relacions de l'ordre agustiniana amb el poeta català, una carta d'uns altres pares agustins, els germans Serra, que dona molta llum sobre

Un dels darrers retrats de Verdager (Arxiu Mas)

d'estat mental del poeta» en l'època de la tragèdia, torna Mossèn Collé a recordar que l'any 1874 Verdager sofria «una pertinença cefalàlgia». Copia Mossèn Collé en el seu article un *post-scriptum* de Verdager posat en una carta que Marian Aguiló va dirigir a Mossèn Collé durant el mes de març de 1874, època en què el poeta «passava una temporada a Barcelona consultant metges i en particular el doctor Joan Montserrat i Archs». Diu així el *post-scriptum* de Verdager:

«Estimat Jaume: no tinc humor per escriure ni una ralla. Grans mercès de què't recordes de mi. Si trobas algun càntic de Missió, model, arrellegant per lo que ja sabs, si may puch tornar a poetisar. Expressions dels Srs. de Picó y amichs, y D. Mariano me diu què't recordes d'ells.»

«Encomanà a Deu què'm done paciència per portar ma petita corona d'espines que merexo per mas faltas. Adeu.—Ton amich.—Jacinto.»

Amb la mateixa facilitat amb què el P. Esplugues diu que Verdager era un dement em permetre dir que ni un metge pot tenir dades suficients per a donar excessiva importància al període de migranya sofert pel poeta quan era vicari de Vinyoles. Potser els metges voldrien saber com s'alimentava aquest vicari. I en tots els casos, ningú no es recordaria d'aquesta crueltat i pertinença cefalàlgia si a conseqüència d'unes «al·lucinacions diabòliques», o d'una vulgar superstició—com opinava Mossèn Clascar—que va sofrir el poeta místic no li haguessin clavat un cop de creuça que li va fer perdre el coneixement perquè el va estabornir.

Una diversió sobre la castedat

Lamenta el P. Esplugues que no s'hagués atinat a fer una craniotomia pòstuma de Verdager. Ens hauria ofert—diu—visiblement localitzats els grans trastorns, «ara solament albiradors per mera inducció». L'assagista fa d'imaginació la craniotomia del poeta. Li troba una imaginació patològicament desfogada. «Imaginativament, Verdager era un solitari esgarriat». Li descobreix un misticisme sensual i desbordant.

Sobre aquestes dues observacions que afecten l'obra literària del poeta es podria parlar extensament si no hi hagués el perill de desviar-se del tema. Diré només que en opinió meua l'assagista concedeix una importància clínica excessiva a la imaginació de Verdager i a la seva capacitat d'evocació de temes còsmics. Un apèndix que l'assagista posa al final del llibre recull unes quantes mostres típiques de l'exaltada imaginació del poeta. Potser situant literàriament Verdager al lloc que li pertoca es desinfraria notablement la qüestió. La verba i les metàfores de l'*Atlàntida* i del *Canigó* potser no s'explicarien sense tenir present Víctor Hugo. Suposant que Verdager no l'hagués llegit, encara es podria dir que aquella eloqüència i aquelles imatges emmetzinaven l'ambient de l'època. Però aquesta no és la part més autèntica de Verdager. El Verdager típic, el més bo, és el del primitivisme de retaula dels idíl·lis. Aquells versos del *Virolai*:

Amb serra d'or
los angelets serraren
eixos turons
per fer-vos un palau.

crec que resumeixen el Verdager autèntic. Aquests angelets que serren turons amb serra d'or són més típics de la imaginació verdageriana que les tirallongues ardents de l'*Atlàntida*.

Entre les tares d'ordre moral que l'assagista descobreix al poeta hi ha la vanitat, una gran vanitat: «per aquest pendis comença Mossèn Verdager de rodolar fins a l'abisme». I una «egolatria esfereidora, subconscient, quasi fatal de tots els dements i

bastant mal dissimulada sota rantes finissimes de santedat o misticisme literari». Li descobreix també la mania persecutòria amb esclats «eloqüentissimament freudians» que serien—diu—«un plat saborós per al professor vienès, altrament tan perillós i fantàstica».

En arribar aquí, l'assaig entra en un terreny doblement perillós. L'autor aborda francament el tema de la castedat i comença dient:

«Practicada com ell la practica, d'una manera modelica, formulàriament parlant; però d'una manera tan poc il·luminada amb llum superior i sobretot tan poc sublimada per d'altres virtuts, la castedat sovint es converteix en un foc de desviacions psicològiques i en definitiva de pertorbacions mentals.»

Un metge acceptaria segurament la teoria, però l'aplicació d'aquesta teoria de la castedat a Verdager és feta amb tanta seguretat i exigeix una expoliació tan radical d'altres virtuts, que us sorpren.

En què es funda aquesta teoria? L'expoliació de virtuts continua. Mossèn Verdager és convertit en una mena de conill d'Índies:

«Es proverbial entre els mestres d'ascètica cristiana, allò tan saborós: el càstig de supèrbia oculta és lascívia manifesta. Que en el cas de Verdager potser hauríem de commutar-ho per allò altre (no en manquen indicis): *Vita proba, imaginatio lasciva*».

La supèrbia ens ha descobert, doncs, una manca de castedat, o una castedat que no té cap valor, una castedat formulària. La mística i la psicologia seran, doncs, dues ciències exactes? La teoria potser és impecable, però l'aplicació a l'individu sembla arriscada.

L'assagista, home de confessional, va més enllà, i en parlar de les al·lucinacions diabòliques diu:

«Com cal enfocar aquestes al·lucinacions diabòliques? Es molt probable un origen remotament sexual d'aquesta relativa depravació en una zona més o menys extensa de la seva fantasia. Les darreres troballes de la ciència fan pensar-hi.»

No obstant l'assagista creu tant en la castedat formulària de Verdager com en el perill d'aquesta castedat. «Si Verdager—diu—s'hagués fet parroquià del Paralel, els espectres diabòliques molt fàcil que s'haurien esvaït com fumera.»

Ja saben, doncs, el remei els dements víctimes del celibat.

Aquesta teoria sobre la castedat explicaria el caràcter de nombrosos homes i dones obligats pel vot: «La vida casta, sense l'heroisme—és cosa comprovada, quasi proverbial—, contribueix molt a la hipertrofia del jo.»

I d'aquí en deriva tot: exaltacions de la fantasia, ressentiments, enveges, gelosies, «segons la natural propensió de cadascú».

El P. Esplugues segueix desenrotllant la seva teoria: «La imaginació i la sensualitat, hipèrestesiades per la continència, tan fàcil és que s'esdevinguin fèrtils en visions angèliques com prodigues en visions de diables.» I diu també: la castedat, «dinamitzadora sublim de les apèses de l'esperit, pot, per accidents, fer de ressecadora sentimental, quan no és engegada amb prou enginy o prou elevació».

L'assagista va presentar ja aquesta teoria en el seu llibre *La vera efígie del Poverello*, i com que no es tractava d'aplicar-la a persona determinada, feia molt més bonic. Es una diatriba contra la castedat fada i eixarxada, contra la castedat sense sentit. Sembla que el P. Esplugues opina que així com l'amor carnal es necessita oferir-se a algú, així també la castedat ha d'ésser oferta a algú, ha d'ésser il·luminada per la caritat.

La teoria sembla fundada sobre bases sòlides, però seria prudent de no fer-ne un consum exagerat perquè sembla que la castedat de les persones no religioses també té el seu valor, almenys un valor social.

No obstant, potser els metges no admetrien que la castedat només sigui causa de pertorbacions mentals quan no és il·luminada per altres virtuts. I en aquest cas l'expoliació que l'assagista ha fet d'altres virtuts de Verdager hauria estat innecessària i plantejaria d'una manera perillosa la qüestió del celibat eclesiàstic. En *La vera efígie del Poverello*, el P. Esplugues respon a la vella objecció que la castedat és anti-natural i diu que «tot depèn del punt de mira on hom es col·loca». La solució oferta no és pas molt feliç. «Altrament—diu—tal volta el món no és ple de professions, estats, oficis mil vegades més anti-naturals i, alguns, afront del llinatge?» A continuació l'autor fa una descripció de com es treballa a les mines carboníferes, «i no és pas, ni de molt, la única ocupació anti-natural que ha ideat i explota sense escrúpols l'industrialisme modern». Encara que es suposi dirigida contra gentiles aquesta explicació falla i és tan innocent que sembla que sigui un càstig contra el filòsof per haver-se engolfat en disquisicions tan perilloses.

Però en el cas Verdager només ens interessa que d'una teoria que ha d'ésser manejada amb guants se n'hagi fet un vestit d'emprova i que es pretengui endossar-lo a persones determinades i que per fer-lo venir bé calgui carregar la víctima amb geps postissos.

El "Carteig històric", de Mossèn Collé

Poc després d'haver estat publicat el volum X de les «Obres completes de Jacinto Verdager» que conté l'assaig del P. Miquel d'Esplugues, ha aparegut el *Carteig històric, correspondència epistolar de Mossèn Jacinto Verdager a Mossèn Jaume Collé*, qui la publica amb un pròleg i anotacions. (Encara que el *Carteig històric* porta la data de 1929 i el volum X de les «Obres completes» la de 1930, el primer d'aquests llibres és posterior i en una «nota final» fa al·lusió al segon.) Insinua Mossèn Collé que

potser en altra ocasió parlarà del que «un religiós escriptor n'ha dit la *tragèdia de Mossèn Verdager*. Si no té temps de parlar-ne extensament deixarà junt amb el lligall de la correspondència verdageriana «notes i documents que tindran altre valor que el de certs escrits de gent apassionada i mal informada».

El *Carteig històric*, on Verdager surt tan ben retratat, prestarà un gran servei als biògrafs de Mossèn Verdager. No obstant la publicació d'aquest epistolari va produir una certa desil·lusió a tothom. La correspondència—diu Mossèn Collé—termina «sobtadament» l'any 1895, o sigui quan esclata el drama. En els medis literaris de Vic, al Museu i a la Biblioteca, jo havia sentit parlar moltes vegades d'aquest «lligall». S'atribuïa al lligall misteriós que ningú no coneixia més importància històrica que la del *Carteig històric*. Mossèn Collé l'havia promès a les col·leccions episcopals. I sobre aquest lligall s'havia format una fantasia. Recordo perfectament que Mossèn Gudiol havia manifestat algunes vegades el temor que l'epistolari es perdés entre el maremagnum dels papers de «el canonge». Recordo també que Mossèn Gudiol havia parlat algunes vegades que no oblidava de «destejara» les lletres a Mossèn Collé i que un dia va portar molt satisfet la notícia que el canonge li havia dit que les cartes estaven ja empaquetades. Tampoc oblidaré mai que una vegada que vaig acompanyar Mossèn Gudiol a cal canonge, a la casa del carrer de Sant Hipòlit, i com fos que ens vam haver d'esperar a l'estudi de Mossèn Collé, una habitació que hi havia davant la cambra on va néixer Sant Miquel dels Sants, Mossèn Gudiol, fent broma amb una dita que corria pel Museu i segons la qual «arqueòleg o lladre és tot igual», em deia, senyalant la taula-escriptori, que si pogués—sim saquejar els calaixos potser hi trobaríem la correspondència d'En Verdager.

Certament, no és culpa del canonge si s'havia format la llegenda que aquest epistolari acabava d'una altra manera. Sense prejutjar res, suposava que hi hauria en aquestes cartes pàgines encara més vives que les de *En defensa pròpia*.

Probablement si la correspondència no acabés tan sobtadament tampoc no s'aclariria res, encara que, parlant en el llenguatge de Mossèn Gudiol, el lligall tindria més valor com a «peça de Museu». No és pas segur que hi hagi documents decisius sobre l'afer. És fàcil d'imaginar que, tots els documents són parcials i que entre ells no s'estableix cap mena de relació. La índole d'aquesta tragèdia no s'avenia a insinuar-se en documents. L'element dramàtic era misteriós i molt superior al d'un vulgar cas de disciplina. Ni *En defensa pròpia*, ni totes les cartes que escriví o hagués pogut escriure Verdager, aclareixen ni aclaririen res. Un testimoni que hagués estat ben situat i fos imparcial parlaria millor que els documents. A falta de documents i d'un contemporani imparcial i lúcid, certs punts de vista de l'assaig del P. Esplugues són la primera paraula, una primera pedra que podria sostenir tota una construcció.

Diré, però, amb tota sinceritat que dubto que sigui un encert haver inclòs un treball de tanta fantasia en l'edició d'unes obres completes.

MANUEL BRUNET

Un bon exemple

El prefecte de policia de París, Jean Chiappe, ha publicat un llibre, *Paroles d'Ordre*, del qual ens interessa fer ressaltar aquesta frase, que haurien de fer seva tanta gent grotescament susceptible com hi ha per aquí:

«No atacar mai l'enginy, per atrevit que sigui. El talent té dret a la nostra amistat, qualsevulla que sigui l'audaç fantasia de què es vesteixi.»

Un nou perill

El Consell Nacional dels Llibres, d'Anglaterra, ha llançat el crit d'alarma. Es publiquen massa llibres, les biblioteques es tornen petites per tal de poder-los contenir. El remei que es proposa fóra el de destruir les obres inútils.

Però, quines són les obres inútils? Quina regla s'ha de seguir? Vet aquí un problema al qual ningú no és capaç de donar una solució.

Mentre les diferents branques del comerç i de la indústria de la Gran Bretanya travessen una crisi, la llibreria se n'escapa. Els sis primers mesos d'aquest any acusen un augment sensible sobre el període corresponent de l'any anterior. Heus ací xifres: assaigs i belles lletres, 108 per 100; obres tècniques, 86 per 100; política i matèries similars, 73 per 100; pedagogia, 46 per 100; llibres per a infants, 45 per 100. Quant a les novel·les, sembla que, en mitjana, n'apareixen 100 per setmana.

El Premi Goethe a Freud

Enguany el premi Goethe, que puja deu mil mares, ha estat guanyat pel prof. Sigmund Freud, el creador del psicoanàlisi. Sovint la ciència oficial no s'ha mostrat gaire partidària de Freud i les seves teories. Aquesta és la primera vegada que Freud ha estat honorat en el continent europeu mentre als Estats Units ha estat objecte de grans distincions.

Freud és un gran admirador de Goethe i en la seva autobiografia ha escrit que decidí de dedicar-se als estudis que l'han fet cèlebre sota la impressió de la lectura de l'assaig de Goethe *Fragment sobre la Naturalista*.

Tot és començar

Uriage és una estació termal del Delfinat, molt ben proveïda quant a paisatge, però poc afavorida per la clientela cosmopolita.

De sobte, s'escampa la notícia que ha arribat Paul Morand. Tothom prepara exemplars dels seus últims llibres amb l'esperança d'obtenir una dedicatòria. Però el viatger d'aquell nom és inabordable; gairebé no surt de la seva habitació, i quan en surt, ningú no gosa abordar-lo. Una vegada que entra a la farmàcia, l'apotecària es decideix:

—Senyor Paul Morand, jo voldria...

—No sóc Paul Morand.

Algú s'informa. El famós escriptor no s'havia mogut de París, però sabedor del cas, respongué:

—Efectivament, hi ha altres que es diuen exactament com jo. Fins n'hi ha un que posa dedicatòries en exemplars de llibres meus. Espero que acabarà escrivint-los.

Demasiado tiempo en el agua

y al salir siente Vd. escalofríos, dolor de cabeza y malestar. Tome Vd. inmediatamente

CAFIASPIRINA

pues este admirable analgésico es el mejor acompañante de los deportistas que están expuestos a constantes esfuerzos, al calor y a cambios de temperatura. La Cafiaspirina alivia rápidamente los dolores, restablece la circulación sanguínea, tranquiliza los nervios y levanta las fuerzas, sin afectar al corazón ni a los riñones.

En curs de publicació:

OBRES COMPLETES
DE

Jacinto Verdager

ADMINISTRACIÓ I VENDA:
Llibreria CATALONIA
Plaça Catalunya, 17 - BARCELONA

I E L T E A T R E

Trucs escènics de la pantomima

Sosteniem la conversa En Tomàs, un servidor, en Ventura Ibàñez i l'Argelagués. Fruit de la conversa són l'article d'En Tomàs i aquest d'un servidor. En Tomàs ha tingut cura de descobrir aquest món ignorat i anacrònic. Un servidor procurarà explicar els trucs dels quals es valien els Onofris i els Ibàñez per a donar una perfecta sensació de realisme al públic, si calia, d'allò que passava a l'escenari.

Si el públic, per la seva banda, era d'una ingenuïtat corpredora, els cultivadors de la pantomima tampoc l'enganyaven de res; tant els Onofris com els Ibàñez eren uns formidables *metteurs en scène* i uns conjuntadors de trucs escènics, a voltes genials.

Tot i el convencionalisme del gènere, tot i l'exageració de l'assumpte melodramàtic, portada fins al capdamunt, la presentació tament es feia com si es tractés d'obres de gran envergadura. N'hi havia, com per exemple *El Sítio de Gerona*, representada més de quatre centes vegades, en la qual sortien a escena, entre actors i comparses, més de dues centes persones, i encara hi havia lloc per a encabir-hi canons, muralles, etc. Imagineu-vos l'esforç que representa fer moure bé tot aquest personal, per tal de donar una sensació de realitat al públic. I consti que la major part de les pantomimes que es representaven eren a base de fer moure en escena unes grans masses, de vegades a velocitats vertiginoses, car l'obra era de quatre o cinc actes i es descabellava en divuit o vint quadros.

Pel que es refereix a la presentació de les obres, pot dir-se que mai com a l'època de la pantomima s'havien representat millor. No s'hi plantien els diners. Els Onofris igual que els Ibàñez, per bé que professionals, eren uns enamorats de l'ofici.

Una de les feines en les quals es mostaven insuperables, fou la d'empescar-se trucs escènics.

Això és el que ens explica l'Argelagués, ex-actor de la companyia dels Onofris i dels Ibàñez, en un català barrejat de francès de Marsella i vestit molt diferent de la fotografia, que reproduïm, dels seus bons temps.

—Mireu, *Al Registro de la Policía*, *Pedro* clava una ganivetada al seu germà, l'esmolet, que és coix, després d'una baralla. Haurieu vist el ganivet clavat i la sang que li rajava abundant i li xopava la camisa. El públic s'alçava del seient, increpant a *Pedro*: «Mata'l!... Assassi'l!... Criminal!... Lladre!...» Era un escàndol formidable. Doncs bé, la cosa anava així. L'actor encarregat del paper de coix duia, lligat al cos, un cinturó en el qual anava aplicada una peça de suro i a sota d'aquesta una bosseta de carni. El ganivet, que semblava de molles i de fulla llarga i refulada, era truat. Hi havia dues fulles, col·locades en forma de tripode. En el moment d'èsser clavat la fulla es partia en dos trossos. En ésser clavat al suro la bosseta col·locada des-sota es rebentava i la sang li sortia a raig fet del costat...

«Travessar un actor amb l'espasa anava de la manera següent. L'actor duia un cinturó de cuir gruixut, buit de dins, com una beina de sabre. A dins, una mitja fulla d'acer molt prima. En clavar-li l'altre actor el sabre, el que feia era fer-lo entrar amb dissimul al cinturó, de manera que empenyia l'altre fins que li sortís per l'esquena. El públic veia el sabre clavat fins al puny al pit de l'actor. La sensació de realitat no podia ésser més exacta.

«El cop de destrial al cap es feia d'aquesta manera. L'actor duia una perruca preparada, en la qual hi havia una tira de suro de tres o quatre mil·límetres de gruix. A la destrial, de fusta, hi havia un fil d'acer d'un mil·límetre. En pegar el cop al cap, la destrial quedava enganxada al suro. Alhora, hom veia la sang rajar del cap de l'actor i escampar-se-li pel rostre. Bé, l'actor encarregat del paper de víctima, duia, col·locada a sota l'aixel·la, una bosseta plena de carni. Aquesta bosseta, és, realment, un gran recurs teatral, la qual anava enganxada amb un canonet de goma que li pujava esquena amunt i es ficava sota la perruca amb diversos forats. En rebre la destrialada, l'actor feia el gest de l'home que se sent ferit de mort. Això és, anava a caure, deixava anar un *ah!* ofegat i llançava l'estremitat amb dissimul el braç damunt de la bufeta. La sang rajava, abundant, de la ferida del cap.

—En representar aquesta escena, hi havia udols i crits concentrats de ràbia al públic. Feia d'allò més bonic. A mi m'encenien les sangs, *n... de D...!*

Ara, heus ací una escena que figura el mar. No pas el mar tranquil i manyac, de platja daurada, i els banyistes que neden, patinen o es torren de panxa al sol. No. *Alta mar*. Aquell mar en el qual només poden circular els grans transatlàntics, els vaixells de guerra, el que té l'exclusiva dels naufragis. Això és el que figurava l'escena. Aigua i més aigua. Al fons un vaixell de guerra amb els llums encesos. Es de nit. Un torpediner que s'avança i en ésser a primer terme para la marxa. Surten sis homes de dins i un capellà. Llencen un mort a l'aigua. El capellà, amb el llibre d'oracions

a la mà, resa i l'absol. Ja llestos, aquells homes tornen a dins del torpediner i aquest s'allunya en direcció al vaixell del fons. Feia un efecte fantàstic. Per la sala no hi hauries sentit el voleïar d'una mosca. Saps què era? Doncs un carretó de piano de maneta, amb uns pedals i un manillar de bicicleta enganxats. A dins del carretó hi anava, assegut, un maquinista, el qual li donava la direcció i aquell moviment d'ondulació propi dels vaixells. Què et sembla?

—I l'escena del tren? Era immens! Una màquina de tren, que sortia per la boca d'un túnel. Semblava de debò. Ho vàrem

El protagonista de la conversa

representar més de vint dies seguits a Marsella. Aquells *musius* estaven molt entusiasmats. Tant, que en acabar el quadro pujaven a l'escenari per tal de poder contemplar la *machine* de prop.

—*Ecoutez, Monsieur. Où est la machine, où?*

—*C'est au garage*—els deia jo. Efectivament, així que s'acabava el quadro, els maquinistes cuitaven a desmuntar-la per tal d'evitar els efectes de la curiositat exacerbada d'aquells gavatzos, els quals, si ho haguessin pogut veure, s'haurien desil·lusionat i qui sap si ens haurien apedregat. Els feia tant efecte, que en saber el truc s'haurien ofès.

—Per què?

—Tu diràs! Que et creus que ho era una màquina?

—Ja m'ho penso. Però amb què la muntàveu?

—Esperat. L'escena figurava el següent. Ja t'ho he dit. La boca d'un túnel. La via. Al peu d'aquesta, lligada, una criatura. En un *poste* de senyals, un home lligat. El pare. Havia de presenciar l'estocament del fill. Al fons una muntanya per damunt de la qual passava, rabent, el mateix tren, que havia de sortir després del túnel. Abans de sortir es sentien el soroll, la trepidació, la música anava en *crescendo*. Pam, pam!... pam, pam!... accentuant la rapidesa a mida que s'apropava el moment culminant. En aparèixer la màquina, la xemenia llençant fum espès, a la boca del túnel, quan el públic ja veia la criatura aixafada i el pare mort de la impressió, la màquina passava de cop fent uns esbufecs formidables i llençant esquitxos de foc de les rodes. Saps què era tot això? Una caixa d'emballatge amb unes rodes aplicades a les puntes. Uns focus grossos, amb un diafragma a dins i uns coets a la via, que en ésser aixafats per les rodes, llençaven un doll formidable d'esquitxos de foc. Res més. Tu aprèn. Els marçellesos s'hi tornaven boigs. Tot això ara ja no es fa. Si ara es tornés a fer, el públic s'hi entusiasmaria de nou.

En podríem explicar moltes d'altres. Però amb aquestes realment ja n'hi ha prou per donar una idea de la manera com funcionava el teatre per dins i del realisme dels trucs escènics.

JAUME PASSARELL

VISITES ALS ESCENARIS

Pepeta Fornés

Quan vàrem anar a sorprendre-la en el seu «camerino», no sabem per quin miracle la conversa es decantà vers el cinema. Pepeta Fornés ens revelà amb to de gran secret que també ha fet d'estrella cinematogràfica. Hauríem volgut que tot l'examen de noies il·lusionades amb la dèria d'esdevenir multimilionàries a Hollywood haguessin sentit el que ens explicà la deliciosa Pepeta Fornés:

—Vaig haver de deixar-ho córrer perquè guanyava molt poc; em donaven tres duros diaris per fer el paper de capitana de bandolers en un film titulat *El rei de les muntanyes*. Amb nosaltres treballava Maria Jacobini i ella guanyava cent lires diàries. Dec advertir-li que amb els tres duros que em donaven hi anava comprès haver de llevar-me cada dia a les sis del matí. Faci comptes.

I amb un entusiasme creixent, Pepeta Fornés continua parlant-nos de la seva labor cinematogràfica, de les escenes principals de *El rei de les muntanyes* impressionades a Les Planes, i d'una caiguda de cavall...

—Era un cavall blanc, gros com un elefant, i en veure'l ja vaig esparverar-me tant que va caure. Però no em va quedar més remei que muntar-hi, i el cavall va arrencar a un galop regular que aviat es va convertir en un galop desesperat. Al seu darrera corria, també a cavall, tot el grup de bandolers súbdits meus, i jo, arrapada amb una mà a les brides, amb l'altra demanava socors, cridant: «Per l'amor de Déu, agafeu-me el cavall!» Com a fi de festa vaig caure i no em vaig fer mal per un miracle.

—I el film, què tal va resultar?

—Magnífic; el meu esparverament no el va perjudicar de res, al contrari, mentre cridava «agafeu-me el cavall!», en el film semblava que cridés: «Apa, nois, endavant!»

Li parlo del cinema sonor, i ella em respon que sols ha vist *La parada de l'amor*.

—Hi vaig molt poc al cinema; encara que sembli una exageració, tot al més dues vegades l'any.

—Diu que ha vist *La parada de l'amor*? Què li'n sembla?

—Immillorable. Recomanaria a tothom que anés a veure-la, perquè en veritat s'ho val.

—Què opina de Chevalier?

—Que és un gran artista; no sé si ho fa aquell somriure tan ple d'alegria que té, que el trobo admirable.

I la deliciosa actriu es queda amb els ulls fets a terra com somiant coses llunyanes, d'aquelles que acaba d'evocar.

Parlem de modes; la senyora Fornés és partidària de les falldilles curtes.

En una espontània exclamació d'horror diu:

—Oh! No em plauria pas tornar a veure les dones pel carrer agafant-se la cua dels vestits!

I inconscient al gest amb què acompanya aquestes paraules, s'agafa amb gràcia la seda rosa del vestit de Colòmbina.

CARMÉ NICOLAU

Set "Puntaires"

Per quina incomprendible complicació psicològica el nostre poble, de temperament ardit i aventurer, capaç de les empreses més arriscades, és tan fàcil a deixar-se caçar en el parany del sentimentalisme? Quina llei de sediment llagrimós i planyivolt trasbals tan sovint la nostra idiosincràsia? Aneu a escatir-ho!

Aquestes consideracions ens les ha suggerides un èxit popular de teatre que ha batut el record pel que fa a l'interès dels públics i als resultats econòmics de comptaduria, tan íntimament lligats.

Potser algun maliciós sospitarà en les nos-

tre veure com s'esllanguix, pobrissona!... Diuen que sí, que va patir tant. I sense altra consideració que aquesta, fent abstracció de tot concepte artístic, hom acut a l'espectacle com qui va a vetllar un malalt que està a la balança i no ha de passar d'aquella nit si té ganes de quedar bé. Ja veiem com no és l'obra d'art que triomfa. Triomfa el símbol, la figura de martiri, l'heroïna del sofriment estèril, el pes fort de la bona fe, de la credulitat cega i de la mansuetud més exaltada; la víctima expiatòria que mor com l'anell a l'escorxador, oferint el ganxot amb els ulls en blanc, i sense cap altra protesta

Un grup de víctimes dels dramaturgs

tres paraules una insinuació a *La legió d'honor*. Res d'això. Deixem que els senegalesos es desfacin com un bolado esgranant cap-jups i enyorivols les ploranes harmòniques de *La mort de l'escola* en plena trinxera, sota l'esclat dels obusos i l'espèctec de les metralladores. No hi tenim res a dir. El triomf de *La legió d'honor* a Barcelona no ha trobat en les contrades catalanes un ressò paral·lel al de la ciutat. Fins i tot podríem dir que en certa manera ha fracassat. Cal fer justícia i atorgar a cadascú el que de dret li correspongui. La prerrogativa del triomf escou aquesta vegada a *La puntaire*, la dissortada fadrina d'Arenys de Mar, cantada en les estances del poeta sabadellenc Ribot i Serra. Ha estat, en aquesta adivinada, un èxit a la quietat, gairebé diríem subreptici, fet d'amagatotis, sense propagandes ostensibles, cridaneres i enlluernadores. N'hi ha hagut ben bé prou amb polsar en els programes la corda sensible de l'amor sacrificat i malmès, per a desvetllar la curiositat del públic. «Ah, la puntaire!... Aquella infel·li que morí de neuliment perquè el promès va deixar-la! Anem

que la d'un bel d'enternidora resignació. La noveïació de la poesia d'En Ribot i Serra popularitzà el nom de Clovis Eimeirie entre un sector de la nostra joventut, integrat principalment pels Pomells; i el senyor Campmany, escenificant-la, guanyà en tres mesos d'estiu—si no ens han mal informat—de quatre a cinc mil duros, ultra els que havia ja arreplegat a l'avançada amb les cent representacions donades al Teatre Espanyol per la companyia d'En Santpere. I, finalment, atrets per aquests beneficis, han sorgit d'arreu i per generació espontània, un estol de concursants ocasionals i facciosos que, arrançant la història a llur conveniència, ens han mostrat la dissortada Agnès en una gamma tan rica d'estovaments espirituals, que la infel·li ha perdut del tot la gràcia ingènua del sofriment que l'ennoblia per a esdevenir la més lamentable de les histèriques.

Entre tots —descomptant la novella—són set els drames que s'han escrit de la puntaire: *La puntaire*, *La puntaire d'Arenys*, *La puntaire de la costa*, *La puntaire catalana*, *La cançó de la puntaire*, etc., etc. Al senyor Campmany, primer escenificador, l'han seguit en ordre cronològic d'adaptació els senyors Bonavia, Claramunt (adaptació cinematogràfica), Bello (sarsuela), Milà, el comediant Casanyes i, finalment, el degà Montero, que, competint amb sis companyies més, l'ha anat explotant en una excursió artística *pro teatre català* (sic) per les principals contrades de Catalunya. Val a dir que el senyor Montero il·lustrava la representació amb discursos de circumstàncies en els quals solia declarar que ell no escrivia per als intel·lectuals—no sé qui el podia haver convençut del contrari!—i que anava de dret al poble. Conformes. Anar al poble i treballar al seu profit és la missió de tot escriptor que s'estimi. Però al poble cal ensenyar-lo a ésser fort, a no deixar-se aclofar per les contrarietats; a estimar la puresa dels sentiments; a fer-se generós, comprensiu i acollidor de les sofrances alienes. Explotar la feblesa del seu sentimentalisme en nom de la bondat, és fer obra negativa i dissolvent, mereixedora del blasme més violent i absolut. Potser ja és hora de crear la categoria de la dona catalana amb un caràcter ferm, resolt i equilibrat, i de suplantar aquestes set puntaires plorèmiques per una d'aquestes puntaires nostres de carn i ossos, sanes i lluminoses, emmoredenades al raig del sol i a l'oratge sabadellenc del Mediterrani, que van teixint rames amb ulls serens i la rialla als llavis, a desgrat del promès capsigrany que els hagi girat l'esquena.

ENRIC LLUELLES

Mirador teatral

A la Societat d'Autors, respecte el cobrament de drets, passen coses pintoresques.

Resulta que el teatre clàssic... i part de l'altre, és un camp que no té amo, en el qual pot espigolar tothom. L'adaptació, l'arranjament, la refosa, són les paraules màgiques que serveixen per a obrir, com per art de miracle, aquest rebost inesgotable.

Es pot donar el cas grotesc que cobri drets d'autor de l'*Otello*, del *Hamlet*, de *La dama de les Camèlies*, un farmacèutic, per exemple. Hi ha, entre altres, un autor, perfectament desconegut del públic en qualitat de tal, però molt popular en els medis teatrals per la traça que té a fer córrer les tisores i canviar la fesomia de totes les obres que li cauen a les mans, les quals cobra com si fossin seves. La seva especialitat són les obres dels autors espanyols de totes les èpoques, adhuc d'Arniches, canviant-ne el títol i alguna escena, i registrant-les amb el seu nom.

Es tracta d'una fura del teatre. Es capaç de servir-vos *La dama de les Camèlies* en forma de saïnet.

Els divos i eminències del teatre fan exactament el mateix. Es construeixen un extens repertori d'obres—com més extens, més suc se'n pot treure—i les adapten, per tal que surtin a la mida exacta de les seves facultats. En aquest repertori hom pot encabir perfectament molta part d'obres del teatre clàssic, del romàntic i del modern, del país i de l'estranger, segons sigui la *tessitura*—permeteu el mot—artística de l'actor. S'afegeix sota el títol: *adaptación*, *por don Fulano de Tal*, i hom ja té dret a cobrar-ne les representacions que se'n facin.

El fet d'ésser caps de companyia els per-

met poder col·locar-les als programes amb facilitat.

Don Enric Borràs és, d'entre els actors de categoria, l'autor que cobra més en qualitat d'adaptador. Es autor o adaptador de gairebé tot el repertori clàssic i de molts melodrames antics.

Això explica per què l'any passat representà obres com *Los dos sargentos franceses*, *El jobado*, etc.

Una anècdota: en començar les representacions d'aquells melodrames tronats, En Borràs i En Trias, l'empresari, conferenciaven per tal de posar-se d'acord respecte del repertori que hom havia de representar.

—Podríem posar tal o qual obra... i l'*Alcalde de Zalamea*, com a plat fort. No us sembla?

—Fet.

En Trias cuità a anar a l'arxiu a cercar els exemplars de les obres escollides i els caudals corresponents, per a repartir-los als actors. Entre aquest, hi havia els de *El Alcalde de Zalamea*.

—Don Enric, aquí té els exemplars i els caudals de les obres. Hi ha els de l'*Alcalde*.

—Molt bé.

En Borràs es posà a fullejar l'exemplar.

—Caram, Trias, m'heu partit pel mig.

—Com?

—Veureu. Aquest exemplar de l'*Alcalde* no el sé. L'hauré d'estudiar i assajar, i gairebé no hi ha temps. Jo tinc un exemplar d'aquesta obra arreglat meu; és el que he representat sempre i el sé de memòria.

—Doncs fem-lo amb el vostre.

Hom representà, doncs, l'*Alcalde de Zalamea* d'En Borràs. El text era exactament igual que el de Calderon. Hi havia enganxat la sortida d'un criat que no parlava.

MARICEL-PARK

Gran Parc d'Atraccions Montjuïc

Entrada al Parc

CINQUANTA CENTIMS

Muntanyes Russes

les més sensacionals d'Europa

Bug Witching-Waves

Gran Pista de Skating — Magnífic Restaurant — The Dansants — Diners Americain — Jazz — Orquestrina Tobogan — Cascada — Discos — Skooter

Campionat de Wihrl-o-Ball

Magnífiques copes que s'adjudicaran mensualment als vencedors d'ambdós sexes Les copes corresponents al mes actual, estaran exposades en el Saló del Restaurant

Mitjans de comunicació:

AUTOS: Marquès del Duero, carrer Mata, Carretera de Montjuïc, recentment inaugurat.

PUBLIC: Funicular de Montjuïc, (billet combinat d'anada i retorn amb entrada al Parc, UNA PESETA). Estació intermitja. Funicular de Montjuïc, seguint el Pas-seig recentment inaugurat.

Entrada al Parc

CINQUANTA CENTIMS

NOVETATS EN CAMISES

Jaume I, 11 Tel. 11655

EL CINEMA

KING VIDOR: "HALLELUJAH"

II

Le nouveau film de King Vidor me réconcilie pour quelque temps avec le cinéma.

ANDRÉ GIDE

Ja fa alguns mesos, en cert àpat de Los Angeles al qual concurríen els elements més destacats de Cinelàndia, un periodista europeu es trobava assegut prop d'un desconegut d'ulls endormiscats, de llavis gruixuts

hème (Vida bohèmia), *Bardelys the Magnificent* (El Cavaller de l'Amor), *The Patsy* (La que paga els plats trencats) i *Show people* (Miratges).

Per aquest ordre l'escala dels èxits de King Vidor va en «crescendo» fins arribar a *I el món marxa...* (*The crowd*).

No volem a posta analitzar aquesta pel·lícula, considerada avui com una de les monjoies més importants de la cinematografia muda. Ja en el seu dia posàrem tot el nostre entusiasme en l'avançeritica d'aquesta

King Vidor contemplant la reproducció d'una ciutat per a un film seu

i entreoberts i de cabell enredat i rebec. Es parlava, naturalment, de cinematografia. El periodista europeu preguntà al seu veí de taula:

—Quin és, al vostre criteri, el més gran director de pel·lícules d'aquesta generació? L'ahudit contestà sense vacillar:

—Charlie Chaplin.

—Bah! —respongué el periodista—. Vós no enteneu res de cinematografia. El millor director és King Vidor.

L'únic curiós d'aquesta anècdota és que el que «no entenia res de cinematografia» era el propi King Vidor.

Però King Vidor no s'hi deuria amoïnar gaire. Ell mateix suposa que no hi entén res. No s'ha deturat mai a dogmatitzar. Veu les coses, les tradueix a la mecànica del set i les serveix a la pantalla.

Només que resulta que aquests fracassos domèstics, aquesta ironia fina i dolorosa que segella la producció de King Vidor, s'apropen molt a l'etern.

King Vidor té trenta sis anys, nasqué a Texas i s'entestà a crear pel·lícules. En 1912, en ocasió de la revolució mexicana, manllevà un aparell de pendre vistes que posseïa un xofer del seu poble, impressionà unes vistes de la revolució i les vengué per sis cents dòlars a una empresa d'actualitats cinematogràfiques.

Amb aquests diners realitzà un film de curt metratge i se'n anà a Nova York disposat a penetrar en els estudis infranquejables. Si els franquejà fou en concepte d'extra, però això li serví per recollir cap per cap tots els fils de la complicada maquinària del cinema. Més tard es casà, en la seva ciutat natal, amb Florence Vidor, i s'establiren tots dos a Califòrnia. Mentre la seva muller iniciava la seva carrera d'actriu, ell manejava tots els ressorts de la tècnica. Escrivia arguments, treballava d'electricista i de fotògraf i acabà com a primer assistent de la First National.

A l'últim dirigeix, sota la seva exclusiva responsabilitat, *The turn of the road*.

I en 1920 produeix *The Jack Knife Man*. Des d'aquest any fins el 1924 realitza pel·lícules d'importància com: *Peggy of my heart*, *The woman of bronze*, *The sky pilot*, *Wild oranges*, *His hour* (La seva hora), que llança a John Gilbert, *Capriciosa*, que llança a la seva actual esposa Eleanor Boardman.

Ve després la seva consagració amb *La gran parada* i posteriorment produeix *Bo-*

obra garfidora i magnífica que tingué tan lamentable èxit quan s'estrenà. Ha estat després, de pas en pas, com aquesta producció excepcional s'ha obert camí en el cor de la multitud i en el cervell de la crítica.

Però si no desitem jutjar ara una creació tan ben compresa en l'actualitat, volem en canvi fressar el camí que conduí King Vidor fins a la concreció final de *Hallelujah*.

El treball mecanitzat d'un director de pel·lícules s'assembla massa al d'un dibuixant litògraf, el qual poc o no res pot afegir al model de la interpretació del qual se li ha confiat.

King Vidor dóna el màxim possible de la seva personalitat en el *scénario* de *La gran parada*. Però, com Chaplin, sent la pruija de crear ell mateix les seves pròpies obres, i assoleix l'autorització de filmar *I el món marxa*, argument concebut sobre els seus propis fracassos sentimentals i domèstics.

En aquest argument senzill i vulgar, el seu formidable humorisme i la seva delicada observació troben un camp propici per desenrotllar-se i assolir els més purs accents patètics amb què ha vibrat la pantalla muda.

Després de *I el món marxa*, un altre puny que no fos el d'un gegant no podria tractar d'empunyar dignament el megafon.

King Vidor, que té alguna cosa de la ruda tossuderia de Beethoven, ha concebut ja la seva pel·lícula de negres.

L'ha concebuda d'ençà que, marrec encara, convivia amb ells en les plantacions cotoneres de Texas. Porta en el seu front arrugat i en els seus ulls distrets tot el panorama magnífic i potent d'una raça ignorada que pugna per incorporar-se a la nostra civilització amb els seus instints primitius i magnífics i la seva vitalitat cavernària i ingènua.

Ni els admira ni els menysprea. Els analitza i ens els mostra tal com són, amb un sentit de la vivisecció en el qual escua tot el real dramàtic d'aquest film.

Obtindrà tota literatura. Recull llur vida senzill i ritmada. Llurs supersticions, llur fe i llur desmoralització. Quan el predicador parla a la multitud, ho fa en un sentit que induiria a la burla si no penséssim immediatament en l'origen de les paràboles.

D'aquesta manera King Vidor, en fer *Hallelujah*, ha justificat davant la humanitat tot el poder del cinema americà.

APOL M. FERRY

El llenguatge dels petons

Es un fet obvi que els personatges dels films acostumen a besar-se amb una freqüència irritant. Tothom dotat d'una sensibilitat normal reaccionarà davant d'aquest fet a la manera que un dia descrivia Bernard Shaw. L'autor de *Santa Joana* deia les ganes que tenia de petonejar Mary Pickford, però la poca gràcia que li feia que un altre ho fes, i davant d'ell per acabar-ho d'adobar. La situació produeix molts cops una angúnia, de la qual la freqüència de l'espectacle ens ha guarit.

El cinema és un ull d'una indiscreció desvergonyida. Aquí s'escua una de les seves més patètiques emocions. Poder fitar impudicament les més precises reaccions de l'instint, poder sorprendre les expressions facials que es refereixen als sentiments més íntims, aquells que la pudícia o l'educació ens indica d'inhibir en públic. Ull dèiem, i ull amplificador. Els rostres els teniu tan a prop que sembla que us freguin la galta, i hi ha certes llàgrimes que sembla que us hagin de mullar. El doctre Schopenhauer que deia que l'amor era una cosa criminal, ja que era la follia passió que portava les miserables criatures a aquesta miserable existència, explicava així el sentiment de la pudícia: «Els criminals s'amaguen per a cometre els seus assassinats.» El cinema sembla un reflector indiscret que els descobreix en l'obscuritat i en les cambres més impenetrables. Les escenes d'amor abunden, llargues, matisades, que s'exposen als ulls d'una adolescència curiosa!

D'aquestes escenes d'amor, el petó és l'eix central i principal. La seva freqüència li lleva — gran inconvenient — significació i força expressiva. Ja han passat els temps en què el petó era la signatura d'un contracte a perpetuitat; ara el trobem a cada instant en el curs del film i significa una bagatella, no més important, estem per dir, que una estreta de mans.

Nosaltres ens iritem davant d'aquest abús que radica en una confusió de l'agradable amb el bell. El bes és la solució còmoda a l'abast de tothom de tota situació amorosa. És un gest a bastament intel·ligible. Caldria suprimir-la temporalment. Totes les lluites amoroses serien automàticament eliminades.

Podríem establir un paral·lisme entre aquesta qüestió i la que debaté en altre temps el grup dadaïsta contra el nu. El nu representa l'assumpte fàcil, l'èxit a base d'afalagar el públic, de servir les seves més elementals inclinacions; el petó al cinema, idènticament. No es tracta d'eliminar un i altre, sinó de delatar el que significa el seu abús, la seva constància desesperant. Vegeu entre els films sense petons la destresa amb què són solucionades les escenes amoroses; quin talent personal, quina novetat en els procediments expressius de què fan prova els directors i els intèrprets. *Capitans de vida*, *Torrents humans*, *Pirata de rius* i altres que podríem citar. Films plens d'amor, però els directors dels quals són

plens de talent, i, per tant, de recursos.

Un art que deu fiar-se principalment del gest, és natural que exploti un gest tan significatiu. Justament la contenció en el seu ús n'augmentaria la significació. Hi ha un sol bes en *La Bodega*. És una escena decisiva. N'hi ha cinquanta nou en *El Don Juan*. És una cinta insuportable.

Digueu-nos si no fa fàstic preveure cinc minuts per endavant l'escena clàssica. Preparada, reculada amb tota la malícia; escenes en les quals han especialitzat una Greta Garbo i un John Gilbert, escenes que

no poden aplaudir sinó els eters infants. No és que tinguem paciència, ja fa temps que l'hem acabada; és una dissort haver-la acabat abans que els productors no acabessin la barra. En tenen tanta! I a més, és una barra d'or. És el millor expedient per a fer pessetes.

Concursos per a premiar els films d'amor sense petons! Què en són de magistrals d'interpretació les escenes entre Mary Duncan i Charles Farrell en *Torrents humans*; El públic que tant es plau davant l'explicació de l'amor, refusa aquest film tot ell saturat d'amor. I és que no té la intel·ligència dels signes profunds d'aquesta passió, tant està en la ignorància de si mateix. El petó és un lloc comú. I el públic es plau en els llocs comuns.

L'excusa que devem inventar per a justificar aquesta freqüència en els petons és que les cintes ens vénen d'un país on la gent es besen amb molta més freqüència que en el nostre. El que per a nosaltres és abundància, per ells potser és escassetat. Ja és prou que el costum no s'implanti en les nostres latituds. On és la influència del cinema? La solució en un número pròxim.

Tothom aprèn de fer l'amor de la mateixa manera; tothom repeteix la mateixa lliçó amb una monotonia que fa fàstic.

JOSEP PALAU

D'algunes represetes

Es útil, sens dubte que és útil, tornar a parlar de tant en tant de determinats films que en la distància del temps i situats convenientment prenen una nova significació, que reclamen una apreciació, si no diferent d'aquella original que provocaren en nosaltres, almenys una apreciació a voltes ampliada. Les represetes ens permeten la curiosa aventura d'experimentar quins films resisteixen la repetició i el temps. Veiem en aquesta experiència un criteri sa per a controlar les nostres apreciacions, ja que l'entusiasme del moment o la poca penetració enfront de temes originals s'oposen al seu caràcter definitiu.

El *Patriota*, per exemple, és un film, l'èmfasi original del qual és perd en tornar-lo a veure. No creiem aquest film apte per veure'l masses vegades. El mateix no diem del film del mateix autor, Lubitsch: *Amor etern*, la densitat d'emoció veritable del qual és prou considerable perquè ningú no pugui lloar-se d'exhaurir-ne el contingut en una sola projecció. El paral·lisme entre ambdues cintes conduiria a resultats interessants. El *Patriota* és el tipus de film hàbil, com a la seva manera ho és també *La Parada de l'amor*; del film pensat per al gran públic, tallat amb el patró de la seva sensibilitat mitjana, construït amb la premeditació d'uns quants efectes grossos. *Amor etern*, en canvi, és la concentració, la serietat, l'austera contenció del talent i la recerca de la veritat i fugint, per tant, de tota brillantor entabanadora. Les qualitats d'*El Patriota* són prou paleses perquè aquest lleuger comentari negatiu pugui velar-les; sols ens proposem, en comparar aquest bon film amb un altre de molt millor, marcar per allí on ell peca i ens decau.

Recordau aquelles virtuts que tant ha besantant Chesterton, virtuts mal plaçades

que corren folles pel món i els estralls de les quals són pitjors que aquells que els vicis generen? Si voleu saber del que es tracta, podeu anar a veure aquells dos films que exploten els bons sentiments i que es diuen *L'àngel del carrer* i *Quatre fills*. Cal respectar els bons sentiments, i per tant, no explotar-los amb mires a l'èxit.

Els dos films suara esmentats, de Borzage i Ford respectivament, són dos films interessants a estones des d'un punt de vista genuïnament tècnic. Borzage, per exemple, s'ha llençat amb una tenacitat extraordinària, en *L'àngel del carrer*, a una sèrie d'experiències fotogràfiques d'allò més fructuoses. És bo de saber que aquest film fou, almenys en un principi, prohibit a Itàlia, i això per donar de Nàpols una visió inexacta perquè deplorable. Així mateix a la província de Girona fou prohibit durant llarg temps per considerar-la una cinta immoral. Volem creure que aquestos moralistes es referien a l'escena en la qual Janet Gaynor, empena per la misèria, es llença al carrer.

Amb bastant d'èxit hom ha pogut rependre *La cançó de París*.

Tot plegat no va del tot malament, mentre esperem el tràspas de l'estiu.

M. MARIBEL

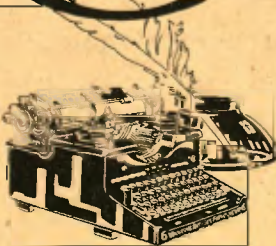
ESPECIALITAT EN LA MIDA

Jaume I, 11
Telèf. 11655

Evitareu intervenció de mecànics adquirint una

TORPEDO 6

FORTA
i
RAPIDA

Una meravella de la tècnica alemanya
Albiol G. i Riera S. L.
Passeig de Gràcia, núm. 42 - Telèfon núm. 15345

PANORAMA

Una frase categòrica

Eisenstein es troba ja a Hollywood, on des de la seva arribada ha tingut de suportar tota mena d'intervius. Heus ací unes paraules que ha dit a un periodista, que segurament faran botre d'indignació a uns quants productors europeus: «Estic molt content de trobar-me a Amèrica. En el món del cinema sols compten Rússia i Amèrica. Entre l'Amèrica i Rússia no existeix res.»

Deixem a la consideració dels lectors aquesta opinió, certament, un xic massa categòrica. El que en una primera aproximació podem acceptar-ne, és que el cinema rus és més a prop de l'americà que de l'alemany, espiritualment i tècnicament parlant. És amb King Vidor, Griffith, Chaplin, que heu de pensar veient una obra de Pudovkin, mai amb una cinta de la Ufa o de la Bip. Els russos no s'han deixat penetrar pel cinema alemany. Autòctons en alt grau; tot al més les seves obres revelen afinitats amb certes gran obres del cinema d'Amèrica.

L'especialització dels gèneres

Ningú no ignora que el *Teatre Còmic* i el *Folies Bergère* es converteixen en cinemes. És de preveure que ben aviat altres sales sofriran la mateixa metamorfosi. El cinema a poc a poc va devorant els altres espectacles i cal preveure que vindrà a substituir-los a tots. Naturalment que la remarca sols val per a la massa del públic, ja que l'*élite* no podrà acceptar mai que li donin gat per llebre.

Aleshores el problema de la censura, que tant preocupa a tothom, es plantejarà diferentment. Caldrà anar tot seguit a l'especialització dels gèneres, que és el que ja calia haver almenys enfocat. Una cosa és el trio Casals i una altra el trio Irusta. De la mateixa manera que fóra absurd que aquestes dues associacions filharmòniques actuessin en una mateixa sessió de música, cal veure el que hi ha d'absurd a projectar en una mateixa sala *Torrents humans* junt amb qualsevol de les nombroses idioteses cinematogràfiques que prou sovint ens ofereixen.

La mateixa distinció s'imposa per als problemes morals que el cinema planteja. Els films de Harold poden anar al Palau de la Música Catalana, *La vida privada d'Helen de Troia* estaria millor portar-la al Còmic.

Valentino en un "talkie"

Si, senyor, podrem sentir Rudolf Valentino en un *talkie*. Potser alguns creuran que la seva veu ha estat registrada en una sessió d'espíritisme, i potser sigui cert, però de moment no es tracta d'això, sinó de quelcom més accessible. En 1924, Rudolf Valentino feu impressionar, declamant per ell, un discurs en espanyol, i ara aquest disc serà utilitzat avantatjosament per una empresa cinematogràfica. En espanyol; aquest detall sobretot és curiós. Malament ho tenim si volem esbrinar si la veu que sentirem serà apòcrifa o autèntica o, més sensacional encara, d'ultratomba.

Preferències

Es curiós assabentar-se que Mary Pickford és l'actriu preferida de Janet Gaynor, Lillian Gish és la preferida de Mary Pickford, Douglas Fairbanks és l'actor predilect de Maurice Chevalier, Nancy Carroll és una fanàtica de Greta Garbo, com W. Haines, ho és de Glòria Swanson i finalment que Chaplin és un entusiasta de Gary Cooper.

Examinant amb cura aquesta llista, hom veu que no sempre les preferències es funden sobre una afinitat espiritual, com és el cas de Janet Gaynor admirant Mary Pickford; alguns cops veiem com l'admiració recau damunt d'un actor o actriu que aparenta una franca contradicció amb el que caracteritza l'admirador. Ens atrau en ells allò que ens manca, i admirem en els altres l'abundància d'allò de què nosaltres estem tan desproveïts. Ja un filòsof antic deia que els contraris s'atrauen. Greta Garbo i Nancy Carroll, per exemple.

Ja ho sabeu...

—que Clarence Brown efectua actualment un viatge per Europa?

—que Jacques Barancelli està enllesint la seva *Arlesienne*?

—que han arribat a Europa, a bord del mateix vaixell, Erich von Stroheim, Vilma Banky i Maria Corda?

—que Vilma Banky deixa el cinema pel teatre? Almenys temporalment, per representar un paper en una obra que ha escrit Anita Loos, l'autora de *Els homes més s'estimen les roses* i de *Però es casen amb les brunes*.

Juventut en la vellesa

Naturalment, l'home arriba a la senectut i en aquest període de la vida és quan l'organisme va perdent les seves forces per falta d'assimilació.

Si s'aconsegueix combatre en un vell la postració nerviosa, donar energia al seu cor i restablir les seves forces, tindrem un home jove.

Els metges han comprovat que l'acció de la Kola aïllada produeix solament una excitació. Cal associar-li, com ho és en l'energèic reconstituent el glicerofosfat de calç, producte que **Fosfo-Glico - Kola Domènch**, per la seva acció regeneradora corregeix el defecte de la Kola i augmenta en alt grau el seu poder reconstituent.

Feu fer els vostres gravats en la

UNIÓ DE FOTOGRAVADORS

ORTS, 481 : Telèfon 33421

LES ARTS DISCOS

Reforma de la casa dels Velers

Quan el bon ciutadà va pel carrer, acostuma a aprofitar el temps, procurant distreure's amb tots els atractius que se li presenten: el nou anunci lluminós, el nou tipus de cotxe, les darreres novetats literàries, les reduïdes fraccions de les suggestives cames femenines, etc., etc. Però si, a més a més, el bon ciutadà té l'educació necessària per estimar-se les velles—i les noves—pedres dels edificis que habitualment

Si avui l'admirem, és gràcies al Servei de Conservació i Catalogació de Monuments artístics i històrics de la Diputació de Barcelona i al Col·legi de l'Art Major de la Seda, constituït en l'any 1834 i hereu de l'antic Gremi de Velers. Perquè, com tants d'altres edificis notables del casc antic, havia d'ésser destruït pel traçat geomètric del pla de reforma Baixeras. Però, el director de l'esmentat Servei de Monuments—l'arquitecte Jeroni Martorell—, amb una oportunitat que és molt d'agrair, sol·licità, per a la casa del Gremi, la declaració oficial de monument arquitectònic-artístic, com a únic recurs per salvar-lo de les mans barroeres d'aquell senyor que es deia Baixeras, que Déu hagi ben perdonat.

La Junta del Col·legi no sols agrai les gestions del senyor Martorell, sinó que intervingué eficaçment fins a l'obtenció de la justa demanda de conservació de la seva casa pairal.

Amb tot i els més bons propòsits per part del Ministeri d'Instrucció Pública i Belles Arts, i del nostre Ajuntament, han hagut de passar tretze anys per a la tramitació dels diversos expedients que fessin possible el corresponent dictamen satisfactori.

Però, ja que som en l'anomenada època de la velocitat, deixem de banda tots els expedients (que no són de l'època) i encarem-nos davant del graciós edifici del segle XVIII projectat pel mestre Joan Garrido, del qual reproduïm una perspectiva del projecte d'ampliació i reforma del casal elaborat per l'arquitecte Jeroni Martorell.

Com podeu veure, l'edifici és un exemplar del barroc auster dels nostres avis. Podrà de «illeria» en la façana de la planta baixa i en els contorns de totes les obertures superiors, el motlluratge de les quals presenta motius escultòrics d'influència francesa. El més característic, però, d'aquesta construcció són els esgrafiats—o «esgarriats» per dir-ho amb més justesa—, uns dels millors que encara conservem, per bé que el seu estat actual sigui deplorable.

Cal també anotar la capelleta de la cantonada amb la graciós imatge de Nostra Dona dels Àngels, patrona del Gremi de Velers. Crec innecessari continuar descobrint les particularitats de l'edifici perquè el coneixeu de sobres.

El que us interessa saber—com a bon ciutadà, posseït d'aquella educació de què parlàvem al principi—és la mena de reforma que s'està realitzant en aquest edifici. Dones bé, poca cosa podrà dir-vos, i... perdoneu.

Les intencions de l'arquitecte director de la reforma són de conservar la major part possible d'elements primitius. Interiorment es conservarà la gran Sala gremial. La planta principal estarà destinada a residència del Col·legi, amb les corresponents Sala de Juntes, Sala d'Actes, de la Directiva, Secretaria, Biblioteca i Arxiu; els pisos superiors per a oficines i despatxos de lloguer i tallers per a artistes sota terrat. Cal dir que aquest serà una mica més elevat.

En la façana s'ha vist obligat a fer lleugeres modificacions. Així, per exemple, degut a la nova rasant del carrer, el pòrtic de la planta baixa queda actualment soterrat. L'elevació d'aquest pòrtic al nivell normal de la via obliga a transformar en fines tres els petits balcons de sobre els arcs. I la poca altura de l'últim pis aconsella elevar-lo una mica. Tots els altres elements seran acuradament respectats. Els esgrafiats, avui gairebé del tot esborrats, seran reproduïts de nou seguint exactament el dibuix anterior.

L'ampliació de l'edifici es farà per la banda de la placeta de Sant Francesc amb un nou cos que seguirà la mateixa ordenació d'obertures i esgrafiats de l'antiga façana. Aquest addicionament potser no és purament arqueològic, però si, tal com esperem del bon sentit del projectista, s'associa una coordinació entenedorament, podria encara augmentar la visualitat del conjunt, la qual és encara afavorida pel fet que l'edifici sobresurt de la rasant de la Via Laietana.

Amb tot i les obligades transformacions que pugui sofrir la casa dels Velers, hem d'agrair al benemèrit Col·legi de l'Art Major de la Seda el bon propòsit de conservar el seu tradicional estatge, ja que és una de les poques cases gremials que podem mostrar dintre del martiritat clos de la Barcelona vella.

MÀRIUS GIFREDA

Falsificacions i Autenticacions

Les falsificacions en matèria d'obres d'art de tota mena són el nostre pa de cada dia. En aquestes mateixes columnes hom n'ha parlat diverses vegades. Ben difícil us serà fullejar qualsevol revista que s'ocupi de qüestions artístiques sense trobar en les seves pàgines un o altre testimoni d'aquest horrible flagell que escampa els seus estralls per tot arreu i que amenaça constantment i d'una manera pèrfida i traïdora el pobre marxant, el pobre comprador, el pobre amateur de bona fe, museus i col·leccions.

Davant l'enorme perill que representa el formidable, astut i mal intencionat exercit de falsificadors emboscats en l'espessa jungla dels negocis d'art, tothora disposat a aprofitar qualsevol avinentesa per encolomar-nos els fruits de la seves abominables activitats, hom pren tota classe de providències, es volta de tota mena de defenses, procura garantir-se fins al màxim contra tota probabilitat d'engany. Laboratoris, tallers, instituts i acadèmies són constituïts arreu d'Europa per treure fotografies, radiografies, pinacoscòpies; per fer anàlisis químics, físics, tècnics i espectrals; per historiar retrospectivament les obres que els són sotmeses, des que arriba a llurs mans fins al teixidor que féu la tela en què foren pintades, fins al picapedrer que va desbastar el bloc en què foren esculpides.

Si altra cosa no, tot això pot ben servir als uns per poder enredar els altres amb la màxima perfecció, i poder tenir els altres la satisfacció d'haver-se deixat enredar pels uns amb peces que s'ho valguin.

No és estrany doncs, que, aterroritzat el bon comprador en veure com està a punt sempre que li donin gat per llebre, de comprar mercaderia falsa amb diner legítim, de trobar-se qualsevol dia que tot aquell tresor arreconat amb tanta fe i amb tanta il·lusió no li representi cap valor, demani tota llei de seguretat; com és ben natural també que per evitar qualsevol suspició, per garantir llurs clients de l'autenticitat de les obres que els són ofertes, molts i molts marxants—els millors d'Europa, els millors de París—, al mateix temps que les obres posin a la disposició del públic tot l'historial d'aquestes, tots els seus antecedents, tots els seus certificats; *pedigrees* impecables.

Així veiem com cada un d'aquests marxants segueix pas a pas els seus *poulains* (no cercarem una altra paraula?) en totes llurs accions i no se'n deixa perdre ni la més petita; registra i cataloga tot el que surt de llurs mans, des de l'obra completa i acabada fins a la més insignificant fulla d'àlbum, per tal de poder estar sempre disposat a certificar com a autèntic o recusar com a fals tot allò que a aquells artistes faci referència i per tal que la confiança del públic pugui reposar segura i tranquil·la damunt la gestió d'uns tan minuciosos testificadors.

Aquesta lloable habitud dels marxants ens ha proporcionat darrerament la satisfacció de veure esvanir-se com a fum dubtes esgarriados i obsessións, torturadors i angioixosos, amb referència a l'autenticitat d'una obra, autenticitat que ha pogut ésser demostrada amb totes les circumstàncies necessàries gràcies als testimonis fefaents i irrecusables que hom ha pogut aduir, anats a cercar a càl marxant de l'artista del qual es tractava.

Una revista parisenca que ambiciosament recull en les seves pàgines des de l'etnografia fins a l'espiritualisme, passant pel surrealisme i l'arqueologia (no és el *cock tail* allò que està de moda?), anomenada *Documents*, publicà darrerament un número d'homenatge a Picasso, en el qual figurava una formidable quantitat de reproduccions d'obres d'aquest pintor.

Entre les obres reproduïdes hi havia aquesta que reproduïm també nosaltres, sobre la paternitat de la qual es mostrà bon tros escèptic el senyor F (rançois) F (osca) des de les pàgines d'una altra revista, *L'Amour de l'Art*, i deixava apuntada una certa sospita que aquell dibuix fos només producte d'una facècia d'algun dels redactors de *Documents* que, comptant amb la candor dels seus lectors, omplí d'aquesta manera diversos espais que quedaven buits.

Com quedava davant d'aquesta maligna suposició el prestigi de *Documents*, sempre tan amatents a esguardar les coses i a presentar-les als seus lectors sota el seu més pur aspecte documentat i científic si hom podia creure's allò suggerit pel senyor Fosca? Aquest era el fruit de llur treball, tan àrduament menat, per tal que hom deixi d'interessar-se d'una vegada per to allò que «perilla d'ésser agradable»? Hom no sabia veure la magna importància d'aquell superb document! Hom podia dubtar que fos del gran Picasso? On aniria a parar el crèdit que arreu arreu del món hi ha posat en la profunda inspiració d'aquest artista? I la seva tan reconeguda afuadíssima sensibilitat? I aquella seva honestat artística? Indubtablement, el senyor François Fosca no sap de què va. Sort, però, que la veritat i la raó eren del costat de la redacció de *Documents*, la qual no trigué a respondre com calia a l'aberració mostrada pel senyor Fosca en jutjar l'esmentat dibuix, adreçant a la redacció de *L'Amour de l'Art* el gravat publicat i una lletra en la qual es testificava amb tota l'autoritat del cas com és ben legítima i sortida de les pròpies mans del mirabolant malabarista malagueny l'obra reproduïda, la qual pertany als àlbums de la Galeria Paul Rosenberg, on figura sota els números 1050 i 1019.

Desaparegué el dubte. L'horitzó s'aclarí i sortí de tots els pits un bleix de repòs i satisfacció. Rendit a l'evidència, el senyor Fosca ha abjurat del seu error. No li ha quedat altre remei que reconèixer i proclamar que aquella obra és ben bé de Picasso, i contestar, des de la seva mateixa revista, on ha publicat al seu torn el gravat per a edificació dels seus lectors, que no es pot

PICASSO. — Full d'àlbum

negar que brilla en aquelles ratlles tot l'esclat del geni que l'ha creat.

Val a dir, però, que trobaríem moltes, moltíssimes persones que no necessitarien pas certificats de cap mena per descobrir en un gravat publicat a *Documents* totes aquestes qualitats que, ara, li ha trobat el senyor Fosca.

Tot sigui a major profit i glòria de l'atalament internacional del babaus.

JOAN CORTES I VIDAL

DISCOS

Una Història de la Música

A principis d'aquest estiu, una casa de discos n'editava una sèrie d'un interès excepcional: un curs d'història de la música, il·lustrat amb audicions. L'autor del curs és un professor de filosofia, Paul Landormy, conegut filharmònic, el qual, en vint discos de doble cara, ha resumit la història de la música universal, des de l'antiguitat a Wagner inclusivament. Que ja és un *tour de force*.

Mentre el professor, amb veu ràpida (el «minutatge» del disc és inflexible), però clara, fa viatjar l'oient a través del temps i de l'espai resumint-li a grans trets cada període característic en la història de la música, un pianista, el nom del qual no figura ni en l'etiqueta ni en els catàlegs, proporciona els exemples musicals que il·lustren les paraules de Landormy.

Donem ara un sumari d'aquest curs. Comença amb la música grega i els modes antics. Segueix després l'estudi de l'Edat mitjana i del Renaixement. Monteverde, els orígens de l'òpera i l'òpera italiana del XVII segle constitueixen un altre capítol, del qual es passa a Lulli i a Rameau per tal de posar l'oient davant l'evolució decisiva de la tècnica i del gust que aquests noms representen. El capítol de Couperin i Scarlatti el duu a l'estudi de la música instrumental del segle XVII i a la constitució de la sonata antiga. Joan Sebastià Bach i Haendel són objecte de sengles capítols especials. Ve després la naixença de l'òpera còmica francesa i de l'òpera bufa italiana al segle XVIII. Gluck, Méhul, Grétry, i, més endavant, Haydn, Mozart, Beethoven. La música del romanticisme: Weber, Schubert, Mendelssohn, Schumann, Liszt. Una bifurcació cap a l'òpera italiana amb Rossini i Verdi i cap a l'òpera còmica i l'òpera francesa amb Auber i Meyerbeer. Chopin, Berlioz, i, finalment, un disc sobre Wagner.

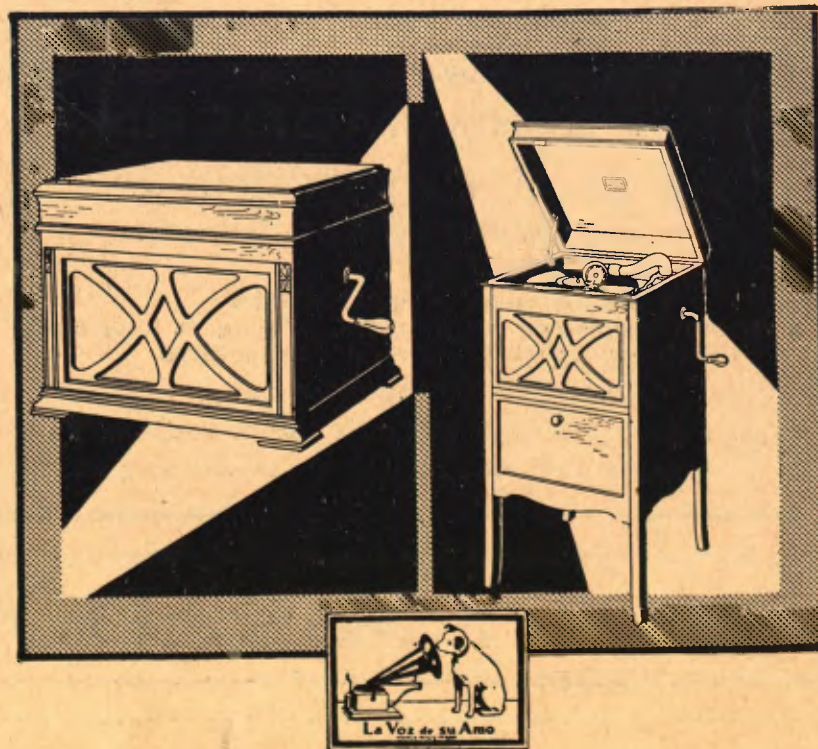
Potser mai com ara, en l'encara breu història del disc, no s'havia donat un exemple tan demostratiu del valor pedagògic de la màquina parlant, el qual valor, com altres tantes coses, havia fornint tema a entreteniments d'artíficia. Però mancava una bona realització, com aquesta.

Es curiosa, com remarca Vuillermoz, la tècnica seguida en ella. En el disc de Wagner, per exemple, l'orador acut al recurs que els cineastes anomenen sobreimpressió: mentre ens conta la vida agitada del gran compositor, o ens exposa l'argument dels seus drames lírics, els temes característics de les obres de Wagner fan de fons a les paraules del professor. Aquesta fórmula feliç està segurament cridada a assolir un brillant esdevenidor.

E. Z.

La bella òpera TOSCA

apareix en el suplement d'agost

L'admirable obra de Puccini impressionada per brillants intèrprets, chor i orquestra, integrats per elements de la Scala. Director mestre Sabajno. L'òpera completa amb àlbum especial 161 ptes.

Discos

LA VOZ DE SU AMO

Instruments

MOBILIARI D'ART

BUSQUETS

Decorador, mestre ebenista i tapisser. Objectes d'art i de fantasia per a obsequis. Sales d'Exposicions de Belles Arts.

Passeig de Gràcia, 36. Telèfon 16285
BARCELONA

Reproduccions d'Art Escultòric

VENUS GENETRIX
Museu del Louvre (París)

LA VENUS GENETRIX i centenars d'altres reproduccions directes de l'estatuària clàssica, grega o llatina i motius ornamentals de tots els estils i èpoques, constitueixen les nostres galeries d'art. Disposem de extenses col·leccions de bustos, estàtues, imatges, relleus, làmpares, apliques, pedestals, &c, i articles per a la decoració de jardins, tals com gerros, testos, bancs, brolladors, &c per harmonitzar en cada cas amb el caràcter del conjunt.

Demaneu catàlegs il·lustrats de jardins

LENA, S. A.

Rosselló, 238 (junt P. de Gràcia) - Barcelona

HELADOS KATONIA

COMPANHIA ESPAÑOLA
DE HELADOS Y CREMAS, S. A.

CAPITAL SOCIAL: 1.500,000 PESSETES
Carrer de Casanova, número 84 al 90 :: Telèfon número 35245
BARCELONA

A l'hivern, a l'estiu, en tot temps
GELATS KATONIA

A la platja, al camp, en totes les excursions
no descuideu mai

GELATS KATONIA

En família, en el club, en els balls,
en tots els banquets

GELATS KATONIA

FABRICA ASSOCIADA
MADRID-HELADOS ILSA
Industrias Lácteas, S. A., Jorge Juan, 81
Capital: 700,000 pessetes

FABRICA ASSOCIADA
BILBAO - HELADOS KATONIA
Frigoríficos del Norte, S. A. Gral., Salazar, 14
Capital: 900,000 pessetes

La senyora.—Recordi's de servir primer el cap de taula, i després anar servint començant a la dreta, no a l'esquerra...

La cambrera.—També té supersticions la senyora?

(The Passing Show.)

—Ja heu llegit la meua última novel·la?

—No; i vós?

(Ric et Rac.)

L'acomodadora.—Ja han començat, senyor; faci el favor d'entrar sense fer soroll.

—Que ja dormen tots?

(Le Matin.)

El visitant.—Va per aquest gosset aquest avís tan gros?

L'amo.—Sí, però és perquè no el trepitgin.

(The Passing Show.)

El propietari.—Ja fa una hora que us he dit que us en anéssiu.

—Ja ho sé, però és la meua dona que no vol marxar.

(The Passing Show.)

"ORTOPEDIA MODERNA"

Fill de B. CARCASONA

Taller i despatx: ESCUDILLERS BLANCS, 8. - Telèfon 10016
Casa fundada en 1875

Braguers Reguladors
per a retenció absoluta de la trencadura.—Faixes de totes menes
Faixa-cotilla abdominal.—Models moderns

Cotilles Ortopèdiques
per a guarir o corregir les desviacions de l'esquena
Més de cinquanta anys de pràctica són la millor garantia

¡NERVIOSOS!

Prou de patir inútilment, gràcies a les acreditades
GRAGEES POTENCIALS DEL DR. SOIVRÉ
que combaten d'una manera còmoda, ràpida i eficaç la

Neurastenia, Impotència (en totes les seves manifestacions), mal de cap, cansament mental, perdua de memòria, vertigens, fadiga corporal, tremolors, dispepsia nerviosa, palpitations, histerisme i trastorns nerviosos en general de les dones i tots els trastorns orgànics que tinguin per causa o origen esgotament nerviós.

Les **Gragees potencials del Dr. Soivré**, més que un medicament són un element essencial del cervell, medul·la i tot el sistema nerviós, regenerant el vigor sexual propi de l'edat, conservant la salut i prolongant la vida; indicades especialment als esgotats en la seva joventut per tota mena d'excessos, als que verifiquen treballs excessius, tant físics com morals o intel·lectuals, esportistes, homes de ciència, financers, artistes, comerciants, industrials, pensadors, etc., aconseguint sempre, amb les **Gragees potencials del Dr. Soivré**, tots els esforços o exercicis fàcilment i disposant l'organisme per reprendre's sovint i amb el màxim resultat, arribant a l'extrema vellesa i sense violentar l'organisme amb energies pròpies de la joventut.

Basta pendre un flascó per convèncer-se'n

Venda a 5'50 ptes. flascó, en totes les principals farmàcies d'Espanya, Portugal i Amèrica

NOTA.—Dirigiu's-se i trameten 0'25 ptes. en segells de correu per al franqueig a Oficines Laboratorio Sòkatar, carrer del Ter 16, Barcelona, rebreu gratis un llibre explicatiu sobre l'origen, desenvolupament i tractament d'aquestes malalties.

Anuncieu a MIRADOR

Societat Espanyola de Carburers Metàl·lics

Correus: Apartat 190
Telegr.: "Carburers"

BARCELONA
Mallorca, 232

Telèfon 73013

CARBUR DE CALCI: Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) :: OXIGEN 99 % DE PURESIA, Fàbriques a Barcelona i València :: ACETILÈN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid i València :: FERRO MAGNÈSI i FERRO SILICE :: SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces seda, cotó i altres teixits :: CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica :: GENERADORS, BUFADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS, GRATIS

Useu pel cap

Loción ViVina

Enforteix el cabell

No cura calvos,
però els evita.

Farmàcia: Escudillers, 61

AIGUA DE ROCALLAURA

LA DEU MÉS RICA DEL MÓN

Si vostè pateix d'Albuminúria, Litíasi úrica (mal de pedra), Bronquitis parenquimatosa, Nefritis crònica, es curarà radicalment amb

AIGUA DE ROCALLAURA

S'expèn en ampolles de litre i mig i en garrafons de vuit litres

Distribuidors generals

FORTUNY, S. A.

Carrer Hospital, 32 i Salmeron, 133